

Ազգ

25 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2015 ՈՒՐԲԱԹ 35(5387)

Տավուռի սահմանամերձ գյուղերը գնդակոծվում են

Պառավաբարում երեկ մեկ կին է զոհվել, Բերդավանում կա երկու զոհ, երկու վիրավոր:

Tert.am-ի հեռ գրույցում ԳԳ ոստիկանության ղեկավարության եւ հասարակայնության հետ կապերի վարչության ղեկավարը ասել է, որ Բերդավանում եւս երկու կին է զոհվել, երկու տղամարդ՝ վիրավորվել:

Հակառակորդի արձակած գնդակից մահացել են Ռեւազյան Սոնան (74 տարեկան) եւ Ասատրյան Շուշանը (21 տարեկան):

Տավուռի մարզի սահմանամերձ Պառավաբար համայնքում հակառակորդի

կրակոցից զոհվել է 70-ամյա Պայծառ Աղաջանյանը:

ԳԳ ղազարապետության նախարարության գիշերը սարածած հայաստանյայցիները իր հերթին հաստատեց նախարարության ղեկավարը Տավուռի մարզի սահմանամերձ գյուղերի բնակավայրերում գնդակոծության եւ սիրող լարվածության մասին, մեղադրելով արդիականացված կողմին եւ խոստանալով համարժեք դատաքննության, որի ողջ դատաքննության վերջում, ինչպես նախկինում է հայաստանյայցիները մեջ, ընկնում է հակառակորդի վրա:

Օրերի Հեծ

Չինաստանը փոխում է դեմքը Ղեկի ո՞ր ենթ նայում մենք

Երկա համարի ներքին էջերում մեր աշխարհակարգը անդրադարձել են Չինաստանին, մեկը վարչապետ Դու Ջինփի Արհամայանի օրերու կասարած այցի առիթով, մյուսը՝ աշխարհի 2-րդ սնեստությունն ունեցող այդ երկրի էներգետիկ կարիքների բավարարման գործում իրաքյան նավթի ֆանակների մեծացման համատեղությամբ: Մեր սնեստական էջի դասասխանաճու Արա Մարտիրոսյանն ի մասնավորի անդրադառնում է Հայաստան-Չինաստան սնեստական հարաբերությունների զարգացմանը միջավայր բանակցություններին, հասկալալու Հայաստան-Իրան երկաթուղու շինարարության ֆինանսավորման, ֆինանսական արտադրությունների զարգացման, հայկական ոգելից խմիչքների դեղի շինական շուկա արտահանման եւ հարակից խնդիրներին, որոնք մեր վարչապետի այցի օրակարգի գլխավոր հարցերն են կազմել: Այդ հարցերից կարեւորագույնն անուշ երկաթուղու կառուցումն է, որը իրականանալու դարագայում կարող է մեր երկիրը դուրս բերել արեւելյան ուղեծիր, որը իրանյան միջուկային բնօրուկի հանգուցալուծումից հետո Հայաստանի համար կդառնա զարգացման իրական ու բնական գրավական՝ գերհագեցած Արեւմուտքի եւ գերխնդրված Արեւելի միջուկ...

Թե որհանով կիրականանան բանակցությունների արդյունքները՝ շենքերու բան է: Մինչ այդ, սակայն, համաշխարհային չափանիշներով արդեն տեղի է ունենում մի փոփոխություն, որի համայնադասկերում մեր երկիրն առայժմ որեւէ դերակատարություն չի վերցրել եւ չի դասրասսվում վերցնել՝ ըստ ունեցած սլայկների:

Արդարեւ, արդեն երկու տարուց ավել Չինաստանը փոխում է իր դեմքը, իր սնեստության դիմագիծը: Վերջին 3 տասնամյակների շինական հրաւեր հեզգիտե վերածվում է հզորանքի: Հագուստեղեն, կոկեղեղեն, կապեղեղեն, էլեկտրական սարքերի ու սարքավորումների մասեր արտադրող երկիրը՝ աշխարհում նման արտադրանքի խոտրագույն մասակարար Չինաստանը, արագացված թափով վերածվում է վերջնական արտադրանք աղաակովոր տերության եւ դասրասսվում ձեռնոց մեղել Մ. Նահանգներին, ճաղոնիային (որոնցից առաջինը անցյալ դարի սկիզբներին, իսկ երկրորդը 70-ականներին անցան արդյունաբերության վերափոխման այդ ուղին), Գերմանիային, Ֆրանսիային ու մյուսներին:

Բնականաբար, այդ գործընթացն իր հետեից թողնելու է, եւ արդեն իսկ թողնում է, մի մեծ դասակարգում, որը լցնելու մրցակազմին են այժմ լծված միանգամից 16 երկիր, որոնց թվում՝ Մեքսիկան, Ինդոնեզիան, Ֆիլիպինները, Վիետնամը, անգամ Միանմարն ու Լաոսը: Այդ 16-յակը վերջին 2 տարիներին սկսել է այն տեղից, որտեղից հեռադարձ է սկսել Չինաստանը՝ հագուստ, գործիքների ու սարքերի մասեր, կոկեղեղ, եւ մնացյալ ողջ տեսականին արտադրել եւ մասակարարել շինական նախկին/ներկա շուկաներում:

Իսկ դեղի ո՞ր են մայում մենք: Չե՞մ կարող այդ մրցակազմի գոնե դուչային մաս խցկվել եւ որո աշխարհաստակների մասակարարումը մեզանով անել: Ոչ վաղ անցյալում ունեցել ենք բավական զարգացած գործվածեղեղեղի արտադրություն, տրանսֆորմատորների եւ տրանզիստորների արդյունաբերություն՝ մեզ հարագաս մի ֆանի ճյուղեր, որտեղ գուցե կարողանանք մրցունակ աղաակներ արտադրել: Ձեռներեղություն, աշխատասիրություն, բժախնդրություն՝ այս եւ նման որակները հասուկ էին մեր հայրերին ու նախահայրերին: Իսկ մե՞զ...:

ՍԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱԼ Հարգելի հեռուստադիտողի վերածված ֆաղափական դասը

Մինչ հայոց ֆաղափական դասը արունակում է ծուլորեն ֆնարկել սահմանադրական բարեփոխումների նախագիծը ու նոր անհարմարություններ է նկատում այնտեղ, ասենք այնտեղի, որ վարկանիշային վերափոխումների արդյունքում նորից կուսակցական ցուցակների անցումային տեղում հայնսվելու են տարածային հզորներն ու փողատերերը (այսինքն՝ համաժամանակյա կարգը բովանդակությամբ վերածվելու մեծամասնական կարգի), կամ ասենք՝ համաժամանակյա կարգին կողմ շատերը չեն նկատում, թե տարբեր հարցերում ինչպես են կրճատվում ֆաղափական անմիջական իրավունքները, Հայաստանն աննկատ մնում է մի նոր ծիր, որտեղ արտաքին զարգացումներն անմիջականորեն ազդելու են ներքին զարգացումների վրա:

Մտածված, թե ականա՞ մեր ֆաղափականները մնացել են սահմանադրական ֆնարկումների դասից ներս, այլապես նախագահ Սարգսյանի՝ ՀԱՊԿ վեհաժողովին արած առաջարկն այն մասին, թե Հայաստանում լավ կլինի ստեղծվի ՀԱՊԿ խաղաղադաշտի դասրասսման կենտրոն, այդքան դասիվ չէին վերաբերվի, ֆանի որ դա, օրինակ, ռուսական աղբյուրները համարում են Արցախում ռուսական խաղաղադաշտի ներկայության հրավեր: Սակայն զարմանալիորեն առանձնատաղես կողմ ու դեմ կարծիքներ չսլվեցին, մինչդեռ առաջարկը, որ արել է երկրի առաջին դեմքը, ենթադրում է հայերիս մոտեցումների մեջ մի շարք հեռագնա փոփոխություններ, էլ չասած, որ եթե Երեւանում ստեղծվի ՀԱՊԿ կենտրոն, աղա դրան տարբեր ձեւերով իրենց վերաբերմունքը կհայնսեն (եւ հայնսում էլ են բուն առաջարկին) տարածաբանային մեծ խաղաղոցները, ֆանի որ Սիրիայի

ուրջ ստեղծված լարված իրավիճակում, այնտեղ Ռուսաստանի խաղաղած դերի դասրագայում, մրան դա կընկալեն որդես Ռուսաստանի գինուժի մի նոր ներկայության օջախ տարածաբանային կրվածով, Արցախի հարցում խնդիրներ կծագեն եւ այլն: Մեր ֆաղափականներին, բուլորին՝ ընդդիմադիր, թե ի՞նչսանական, ասես հիղմոսի ենթարկած լինի մի ուժ, որին մրան չեն կարող, կամ չեն դասրասսվում հակադարձել, անգամ աջակցելուց են վախենում: Հեռաֆրանկան է, որ այս կարգի առաջարկներ նոր սահմանադրությամբ նախագահը կամ վարչապետն այլեւս միայնակ չեն կարող անել, եթե նախօրոք այն համաձայնեցված չէ Ազգային ժողովում եւ օրենքով նախատեսված այլ ինսանցիաներում:

Անհասկանալի է նաեւ մեր ֆաղափականների դասրարի բովանդակությունը, որտեղ մանրեմայնությունն ուղղակի աղբեցնում է, մինչ-

դեռ կարեւոր հարցերը մրան ուղղակի անտեսում են, ազատամարտիկների երթերը նույնքան անհասկանալի են րանգներ են ստանում: Իհարկե, դասաղաղեղի է ազատամարտիկ Ամբաս Հակոբյանի ծեծուջարդը, ու այդդիսի երեսույթներին ողջ հասակաությանը դեմ է հակադարձված տալ, անկախ մրանից, թե որն է այդ բռնության շարժառիթը: Դա մեծ վսանգ դարունակող գործելաոճ է: Ինչպես, ի դեղ, մեծ վսանգ ունի այն նոր մայնությունը, թե հարցերը լուծելու իրավական ճանաղաղների փոխարեն՝ այս էլ որտեղ դեղմին է մարդիկ սկսել են դիմել այսպես ասած՝ «զոն նայողներին», կոնկրես դեղմուն՝ Ռուբեն Հայրաղեսյանին, կամ մրա մարդկանց. սա դեղության վերջն է, ֆանի որ «զոն նայողներն» արդեն դարձել են դեղություն դեղության մեջ, իսկ մեմ դեռ խոսում են սահմանադրությունից եւ իրավական բարեփոխումներից:

Եվրոմիությունում Թուրքիայի նորանստակ դեստանորդը ճանաչել է ցեղաստանությունը

Անկարայից (Թուրքիա) «Ռուդուս» լրասվական գործակալությունը տեղեկացնում է, որ Եվրոմիությունում Թուրքիայի նորանստակ դեստանորդ Ալի Շեյխար Կոնչան հաստատել է, որ Առաջին համաշխարհային դաստերազմի ժամանակ հայերի դեմ ցեղաստանություն է գործադրվել Թուրքիայում: Կոնչան «Ժողովուրդների դեմոկրասական կուսակցությունից» (HDP) դասգամավոր է խորհրդարանում եւ Եվրոմիության զծով նախարար էր ընտրվել վերջերս:

«Այն որ ցեղաստանություն է տեղի ունեցել, դարգ է ու հասակ: Բոլորն ընդունում են այդ փաստը, մնում է որոշել, թե ինչ անում տալ դրան: Երկուսակցությունը որոշումը ընդունի, տեղյակ կդալենք ձեզ», ասել է նա լրագրողների հետ հանդիղման ժամանակ:

Սա առաջին դեղմին է, երբ թուրք կառավարության մի դասոնյա ճանաչում է, որ ցեղաստանություն է կատարվել հայերի դեմ: Նախագահ Էրդո-

ղանը անհողղողղ է մնում եւ արունակում դնդել, որ Թուրքիան նման մեղ կամ հանցագործություն չի կարող գործած լինել: «Թուրքիան անտեսելու է Եվրոմիության խորհրդարանի որեւէ որոշում, որը կանդաղաղաղաղ 1915-ի իրաղաղություններին, որակելով դրանց ցեղաստանություն: Նման որոշումները մեր մի ականցից մսնելու, մյուսից դուրս են գալու», ասել է նա:

Փոխվելու առիթ

Կարողավ երվանդ Քոչարին նուրում «Եւ Եւ դուր» գիղը

Ի՞նչ ենք ուղում

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Չինական «դասուհան» հայաստանի համար

Կֆինանսավորի՞ Չինաստանը Իրան-հայաստան երկաթուղու կառուցումը

Տական խորհրդի նախագահ (վարչապետ) Լի Ջեյցանի՝ Գոլիկ Արահանյանի հանդիպման ժամանակ մի քանի կարեւոր անդրադարձներ են եղել հայ-չինական սննդամթերքի հարաբերությունների առնչությամբ: Երկու երկրների վարչապետները կարեւորել են ենթակառուցվածքների զարգացման, էներգետիկայի, սրահայրի, ֆինանսական արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, զբոսաշրջության, գիտության, կրթության, մշակույթի, ֆուտբոլիայի ու լուսնային հեռագա համագործակցության խորացումը, համատեղ կոնկրետ ծրագրերի իրականացումը: Ընդհանուր առմամբ՝ Չեյնայի և Իրանի միջև կառուցված համագործակցության հարցերով հայ-չինական համատեղ հանձնաժողովի արդյունավետ գործունեությունը:

Ավելի կոնկրետ՝ Հայաստանի եւ Չինաստանի վարչապետները անդրադարձել են վերջին տարիներին երկու երկրների միջև առաջնությունը հայտնաբերված խորհրդի միջոցով իրականացված առաջնությունը Լի Ջեյցանի 2014-ի սարեկան արդյունքներով էլ Չինաստան է արտահանվել մոտ 171 մլն դոլարի հայկական արտահաններ, նախորդ տարվա 69 մլն դոլարի դիմաց (2,5 անգամ ավելի), իսկ դեղի Չինաստան արտահանումը կազմել է ընդհանուրի 11,3 տոկոսը 2013-ի 4,7 տոկոսի փոխարեն:

Այսինքն, ակնհայտ է հասկալի անընդհանուր առաջնությունից հեռանալու համար և մեծ շնորհ, ինչպիսին չինականն է: Եթե երկու երկրների սննդամթերքի հարաբերություններում թեկուզ միայն այս միջոցով կառուցվի, ապա դա էազոր կնդասի Հայաստանից արտահանման ծավալների աճին, սննդամթերքի դիվերսիֆիկացմանը եւ մեր արդյունաբերության զարգացմանը:

Հաջորդը՝ ուսագրավ է հասկալի 2014 թվականի խորհրդի նախագահի մոտեցումը մեր երկրի համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող երկու խոշոր ծրագրերի՝ Իրան-Հայաստան երկաթուղու եւ Գյուլիստան-Հարավ ճանապարհային միջանցքի նկատմամբ: Լի Ջեյցանը վերահաստատել է չինական կողմի հետաքրքրվածությունը այս հարցերում եւ դաստիարակվածությունը արդյունաբերության համագործակցության հարցերում եւ հայտնի համատեղ ծրագրեր իրականացնել Հայաստանի ենթակառուցվածքների զարգացման, արդյունաբերության եւ այլ ոլորտներում:

Իրան-Հայաստան երկաթուղու կառուցման հարցում չինական կողմի հետաքրքրությունը կարող է արմատական փոփոխություն առաջացնել այս նախագծի կյանքի կոչման հարցում: Եթե Չինաստանը վերջնականապես համոզվի, որ այս նախագիծը էական սննդամթերքի արտահանման կունենա եւ կստեղծվի իր կողմից առաջ քաշված Մեծասիա ճանապարհի վերականգնման ծրագրի շրջանակներում, ապա երկաթուղու կառուցման համար ֆինանսական ներդրումների խնդիրը վերջապես հնարավոր կլինի լուծել: Սա առավել հավանական է թվում դառնալու Գոլիկի Չինաստանի Արտահանման-ներկրման բանկի խորհրդի նախագահի ղեկավար Լյու Լյանգի հետ Գոլիկ Արահանյանի հանդիպումից: Զննարկվել են բանկի մասնակցությամբ Հայաստանում մի շարք ներդրումային ծրագրերի, այդ թվում Իրան-Հայաստան երկաթուղու ֆինանսավորման հնարավորությունները: Լյու Լյանգը էլ կարեւոր է համարել Իրան-Հայաստան երկաթուղու շինարարությունը, նշելով, որ այն «կարեւոր նշանակություն կարող է ունենալ սարածաբանական զարգացման գործում»:

Մի խոսքով, Հայաստանի արելյան ուղղությամբ արտաքին ֆառափակության խորացման գործընթաց է սեղի ունենում, ինչը ողջունելի լինել է համարել: Եվրոպան եւ Արեւմուտքն ընդհանրապես, հակառակ եվրոպական ինտեգրացման ձգտման որոշակի զանգվածի առկայությանը մեր երկրում, առարկայական ոչինչ մեզ չի խոստանում: Ռուսաստանի եւ ԵՏՍ հետ ինտեգրումն էլ, սննդամթերքի եւ աշխարհափառական գործունեությունը լայնաբերական, ենթարկվում է լուրջ դժվարությունների: Չինաստանի հետ ինտեգրումը կլրացնի այն բացը, որն առաջանում է վերոնշյալ իրողությունների հետեւում, մեր հնարավորություններ բացելով Հայաստանի սննդամթերքի զարգացման համար:

30 ամյա հնացմամբ «ԱՐԱՐԱՏ ԷՐԵՐՈՆԻ»՝ հայկական կոնյակագործության նոր խոսքը

Երեւանի կոնյակի գործարանը թողարկեց մոր, 30 տարի հնեցում ունեցող, գործարանի վարդափայլ երկարատեղ ջանքերի արդյունք «ԱՐԱՐԱՏ ԷՐԵՐՈՆԻ» թանկարժեք կոնյակը: Սա գործարանի ԱՐԱՐԱՏ ստանդարտ ուսրա-դրեմիում կարգի առաջին կոնյակն է, որն իր մեջ միավորում է 30 հազվագյուտ սորիներ, որոնք սարձնել շարունակ մոտավոր են Երեւանի կոնյակի գործարանի մաշակմանը: Այս հանգամանակով է դայանապարկված խմիչքի հազեցած սաթի գույնը՝ կարմրափայլի մրբեմանգներով: «Էրեւոնի» կոնյակն առանձնանում է նուրբ անուշահոտությամբ եւ թափալ համով, չորամրգերի համը ներթափանցված է մարմնի եւ վազի մրբահամերի, շոկոլադի եւ բուլած ղոնդուկի ազնվահամերի հետ: Երկարատեղ հետհամը սալիս է հնացված կաղնեփայտի բնորոշ հաճելի սթիպություն՝ ծիրանի եւ սեւ սալորաչրի համադրությամբ:

Նոր կոնյակի թողարկման կառակցությամբ գործարանում սեղի ունեցավ Հայաստանի դասնությանը եւ հայկական կոնյակագործության ավանդույթներին նվիրված հանդիսավոր երեկո: Ելույթներով հանդես եկան ՀՀ վասակավոր արտադրողի, օմբային թատրոն մեներգչուի Մարինե Դեհնյանը («Կոնյակ»), Մուկվայի մեծ թատրոնի դերասան Անտոն Սալիշեղ եւ Ջիվան Գասարյան-Կրստը (Աղաջի «Սողոմոն» բալետի), դերասաններ Աննա Ավանեսյանն ու Երվին Ամիրյանը (Հայրենիք, Նահապետ Զուլայ): Երեկոյին ներկա էին մշակույթի նախարար Հասմիկ Պողոսյանը, Ս. Պետերբուրգի Երմիսովի սնտեմ Միխայիլ Պիոտրովսկին, հյուրեր, լրագրողներ Հայաստանից, Ռուսաստանից, Ուկրաինայից: **Ա. Մ.**

Տնտեսական ակտիվության ցուցանիշի աճի ժամանակ փոփոխվեց նվազեց

Արտադրանքի չափն աճ է ունեցել, ներմուծումը՝ զգալի նվազում

2015-ի հունվար-օգոստոս ամիսների ցուցանիշների համաձայն, Հայաստանի տնտեսական ակտիվության ցուցանիշը (ՏԱՑ) նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 3,9 տոկոսով Հիշեցնենք, թե ինչպե՞ս է փոխվել տնտեսական աճի ժամանակահատվածի համեմատ: Համաձայն Հայաստանի ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների, հունվարին տնտեսական աճի ժամանակահատվածը կազմել էր 1,8 տոկոս, հունվար-փետրվարին եւ հունվար-մարտին՝ 2,5 տոկոս, հունվար-ապրիլին եւ հունվար-մայիսին՝ 2,7 տոկոս, հունվար-հունիսին եւ հունվար-հուլիսին՝ 4,2 տոկոս: Այսինքն, մինչև հուլիս ամիսը տնտեսական ակտիվության ցուցանիշն աճել է, օգոստոսին այդ աճի ժամանակահատվածը նվազել է: Սա ստացվել էր,

քանի որ գյուղատնտեսական սեգորն արտադրանքի անցումն է, մինչդեռ հենց այս շրջանում էր այս տարվա տնտեսական աճի հիմնական բաժինն ունեցել: Տեղեկացնենք նաեւ, որ համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ), այսինքն՝ տնտեսական աճի ցուցանիշը տարվա առաջին կեսին կազմել է 4 տոկոս:

Գյուղատնտեսական համախառն արտադրանքից հետո, ծավալների աճի ցուցանիշով հաջորդը արդյունաբերությունն է: Որոշակի աճ է արձանագրվել նաեւ ծառայությունների ոլորտում, ինչպես նաեւ արտադրանքի աճը չնչին է, իսկ առեւտրում անկում է արձանագրվել: Մասնավորապես, գյուղատնտեսության արտադրանքի ծավալները տարվա առաջին 8 ամիսներին աճել են երկնիչ թվով՝ 13,5 տոկոսով, ար-

դյունաբերությանը՝ 4,4 տոկոսով, ծառայություններին՝ 2,2 տոկոսով, ինչպես նաեւ արտադրանքի 0,2 տոկոսով, առեւտրի շրջանառությունը նվազել է 5,4 տոկոսով:

Գումարային առումով ամենամեծ ծավալները, չնայած այս տարվա սկզբից արձանագրվող նվազմանը, շարունակվում են դասակարգվել առեւտրի շրջանառությունում՝ 1 տրլն 409 մլրդ դրամ: Երկրորդը արդյունաբերության արտադրանքի ծավալն է՝ 827,8 մլրդ դրամ, երրորդը՝ ծառայությունների ծավալը՝ 742,5 մլրդ դրամ: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալները կազմել են 504,8 մլրդ դրամ, ինչպես նաեւ 211 մլրդ դրամ:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանի արտաքին առեւտրաշրջանառությանը, ապա 2015-ի հունվար-օգոստոսին 2014-ի հուն-

վար-օգոստոսի նկատմամբ այն նվազել է 19,5 տոկոսով եւ կազմել 3 մլրդ 41 մլն դոլար **Արտահանումը փոփոխվեց 0,5 տոկոս աճ է ունեցել, կազմել է 967 մլն դոլար,** ներմուծումը կազմել է գրեթե 2 մլրդ 74 մլն դոլար, արձանագրելով զգալի՝ 26,3 տոկոս նվազում:

Հայաստանում միջին ամսական աշխատավարձի վիճակագրական ցուցանիշները հետեւյալն են՝ 2015-ի հունվար-օգոստոսին այն բարձրացել է 10,3 տոկոսով եւ կազմել 181 հազար 580 դրամ, մասնավոր հասկանալի՝ ավելի քան 208 հազար դրամ, աճելով 7,1 տոկոսով, ղեկավարումը՝ 162 հազար դրամ, աճելով 13,3 տոկոսով: Հարկ է նշել, որ միջին աշխատավարձի ցուցանիշները ներկայացված են ներառյալ եկամտային հարկը: **Ա. Մ.**

ՄԱՐԻԵՏԱ
ԽԱՉՍԻՐՅԱԼ

Փոխվելու առիթ

Շատ ուրիշների նման երբ լսեցի, թե Արմենիկ անունով երգչին վասակավորի կոչում են սվել, այնքան զարմացա. որ սոցիալական ցանցերից մեկում գրառում կատարեցի այդ առթիվ: Ու արդեն ուզում էի ձեռք բախի սալ եւ մոռանալ այդ թյուրիմացությունը, սակայն սղախի, թե անադատելի՝ այս փաստը այնքան մեծ հակադարձման արժանացավ մեր հանրության արվեստին մոտ կանգնած շեքերի մոտ, եւ այն-դեպ շեղվեց այդ արձագանքը բուն խնդրից՝ սարքեր ուղղություններով, որ այնուամենայնիվ՝ անդրադարձի անհրաժեշտություն կա: Ե՛ւ կոնկրետ փաստով, ե՛ւ կոչումներ բաժանելու առումով առիթաստան:

Մի կողմ թողնելով այն տեսակետը, որ մեղավորներ ու կոչումներ բաժանելը սովորական մնացուցիկ եւ արխայիկ է, անգամ ծիծաղելի է (այս տեսակետի մեջ միգրացիոն իմաստ կա՝ իսկապես արվեստի մարդկանց մեծ է գնահատել արվեստի գիտնականները), մեծ է լինում, այնուամենայնիվ, այն կանխավարկածից, որ ժողովրդական գնահատման, իրոք, շատ կարելի էր բան միջոց լիներ արվեստի մարդու եւ իսկական ֆալսեթի համար, խթան դառնալով հետագա գործունեությանը:

նում, գ) ինչ-որ դարձվածք, այդ թվում՝ ֆինանսական, նյութական սղության դասաճանաչված սղության մեջ մեղավոր եւ կոչումով (նախօրոք ներում ենք խնդրում մի փաստ-երեսուն տղու արժանավորներից, որոնք, այնուամենայնիվ, հայտնվում են մեղավոր ու կոչում ստացողների շարքում, բայց բացառությունները դարձապես ավելի են ընդգծում վաս օրինաչափությունը):

Մինչդեռ իրեն հարգող ժողովուրդում ռազմավարություն մեծ է լինի գնահատել իսկական արվեստ ու գրականությունը (անկախ դրանց կողմերի իշխանամեծ կամ ընդդիմադիր լինելուց), ֆանի որ այդ մարդիկ ժողովրդի ճաշակը զարգացնելով ու հանրությանը կրթելով՝ ժողովրդի ֆունկցիաները մեկն են վերցնում իրենց վրա, անգամ սա կարելի է դիտարկել ազգային անվանագրության տեսանկյունից: Բայց ի՞նչ է դուրս գալիս՝ բազմաթիվ արվեստագետներ ստեղծում են մնայունը, հոգի կրթում-զեղեցկացնում, նրանց ջանքերը հասարակությունը տեսնում է, իշխանությունը՝ ոչ, նրանց չեն գնահատում, նրանք մյուսաբանում անադատով են, իսկ գնահատման փողի արժանանում են այն ճարտիկ-

արժեքները, նշանակում է վերելից նոստել անձաճակի տարածմանն ու ավելի լայնորեն ներդրմանը: Եթե նույնիսկ ժողովրդի մի զգալի հատվածի դասակարգումն այս տեսակետից արժեքները, որոնք ամեն առիթով են հայտնվում, թե բա՛ցեք կառավարողները զգեստներն էլ միջոց գնահատեն: Ե, մեղավոր սկողը չէր ենթադրում այս շեղումները. եթե ոչ՝ ուրեմն վաս խորհրդատուներ ունի, կամ... այդ խորհրդատուները կասկածելի ճաշակի տեսքով են մեծանում: Այլապես անհասկանալի է հայ երաժշտությունը բայց ու մոտավոր հանգով մերկայացնող մեկի վասակը գնահատելը, որքան էլ կոմերցիոն նշանակությամբ ու տեսնող մեկը լինի նա: Ե, մեծ է հո չենք ասում՝ մարդիկ չլսեն նրան, ուզում են՝ թող լսեն, իրենց ընտրությունը մեծ է խախտում: Մեսչանի նմաններին՝ մի ողջ սերունդ հայրենասեր դարձնելու համար, ու ոչ թե խթանի առեստում արվեստում, է՛ն էլ է՛ր մակարակի: Ինձ համար թեմային ավելի լավ է, քան հայ երաժշտությունը բայցառու մակարակով մերկայացնելը:

Ու անհասկանալի է այն բացատրությունը, թե այդպես հայրենիքի հետ կկապվեն (Արմենիկը Չայասանից է արժագանքել Լուս), լավ, այդպես Արաբ Մանսուրյանին դե կարող է հայրենիքի հետ, երկար դարձնելու, բայց ինչո՞ւ «նաբիս» ու մոտավոր: Բայց բարոյական վնասն այն բանի, որ Արմենիկի երկրորդական կասի՝ Չայասանի նախագահն էլ է ուրեմն Արմենիկի լսում: Կասկածելի ճաշակի տեսքով մեր օլիգարխները, ի թիվս արժեքների մասերի, իրենց հարսանիքներին Արմենիկին էլ են հրավիրում, ու այս կոչումը միգրացիոն

այդ հարսանիքների համար Արմենիկին մեծապես շնորհակալ լինելու արձագանքն է:

Եթե ասած՝ անձամբ Արմենիկի անձի դեմ ոչինչ չուներ՝ երիտասարդ մարդ է, լավ ձայն ունի, փող ունի, ու ոչինչ չի խանգարում նրան հայ երաժշտության դասեր առնել մասնագետներից եւ իսկապես դառնալ հայ երգի կողմ՝ առանց մոտավոր, ճիշտ շեքերով: Բայց ինձ համար անհասկանալի է մեր ժողովրդական այս ֆայլը՝ մեկուկուս խթանելու փոխարեն մեկուկուս թափանցելը խախտելով: Իհարկե, կարելի է անաչառ լինել ու չուրանալ, որ մեր արժանավոր արվեստագետները անցյալում էլ, հիմա էլ, այնուամենայնիվ, հայտնվել են կոչումների ու մեղավորների ցուցակներում, սակայն Արմենիկը, ու անցյալ սարներին էլ մեղավոր ու կոչում ստացած մի շարք անուններ ահագանգ են, որ կոչում սալը կամաց-կամաց իջնում է, ինչպես ժողովուրդն է ասում, «ողինսուսի մակարակի», բարձրագույնը սկսել դեմոստրացիոն է:

Անհասկանալի է նաեւ այն մոտեցումը, որ կոչում ստանալու համար արվեստագետն ինքն իրեն է առաջադրում, բնութագրեր հավաքում: Պարզ է, որ նորմալ, իրեն հարգող արվեստագետը չի միջոց այդպիսի բան անի, դարձ է նաեւ, որ մեր երկրում ոչ ոք ինքնագրով այդպիսի բան չի անի, արվեստագետն ասում են՝ մերկայացրու, մերկայացնում է, ճարտիկներն էլ ընկերական-բարեկամ կամ «ստող» են գտնում նախագահականի ուղղությամբ, իսկ իրենց ոլորտներում համեստ ու առանց արժեքի շնորհակալ գործ անողները համեստ նստած են իրենց սենյակում:

Բայց որ նախագահականից չեն ժողովրդագրել, որ միջոց կարող է միայն մի կաթիլը, սկսել դեմոստրացիոն վասակավոր Արմենիկը սղախել բաժանի համբերության տարածքը եւ իշխանություններից դժգոհությամբ նոր դաս բացել, այ սա հետաքրքրական է: Միգրացիոն սա առիթ դառնա, որ Չայասանում լքորեն մտածեն մեղավոր ու կոչում շնորհելու ավելի արդարացի ու մասնագիտական եղանակների մասին:

1 Նույն կերպ անհասկանալի է այն, թե ինչու մեծ է մեր ֆաղափականները չիմանան՝ Նյու Յորքում ընթացող ՄԱԿ Գլխավոր ասամբլեայի 70-րդ նստաժողովի ժողովում Արաբյան-Ալիեի հանդիմանում նախատեսված է, եւ եթե այդ՝ ինչ մեծ ունի այդ հանդիմանումը: Թե՛ էլի ամեն ինչ իմացվելու է մամուլի հարգող դարձված մակարդակով, անգամ՝ օսար ժողովրդական նախագահական դեմոստրացիոն: Ասենք՝ Ֆրանսիայի նախագահ Օլանդի: Ինչու ոչ՞ Ռուսաստանի նախագահի մամուլի խոսնակի, հանձնարարող՝ Պոլին-Օբամա հանդիմանում Նյու Յորքում ծագված է, իսկ այնտեղ չի կարող չխոսվել տարածաշրջանի շափ հարցերից մեկի՞՝ դարձաբանական կարգավորման մասին, մամուլական երկուսն էլ ներկայացնում են

Միևնույն խնդրի համաճախագիտելի: Այս կարգի հարցերը ավել շատ մեծ է մտածողն ամեն օր մեր կայքերում ու հեռուստատեսություններում տեսնող ֆաղափականներին:

Թե չէ՝ բան ու գործ թողած՝ մի կնոջ հետեւից ընկնելն է մեր ֆաղափականների համար օրինաչափ է թվում, անգամ ԱՄՆ-ն է իր հիմնական գործառնությունը թողած ժողովրդական Չայասանում Չայասանի Փոստալայնի «սարիչ հայտարարություն» ու զգուցանում դասի մասին, մեծամասնության խնդրանքային ղեկավարն էլ այս առիթով խոսում է համարյա 1937-ի բառադարձությունը՝ էլեմենտ, ժողովրդական վրա սվելը գցելը բայր, ազատամարտիկ ծեծելը

(անկախ դասաճանաչված) սվելը չի՞ գցում երկրի վրա, Չարուհու մեծական շախմատությունն է գցում, անգրագետ դասաճանաչվածներ ունենալը սվելը չի գցում, Արմենիկի՝ հայ երգը թուրքականին մամուլացնելու գործունեությունն խախտելը ազգային անվանագրությանը սղախելի չէ՞, Չարուհին է սղախելի. մտածել մի հաս (Չ. Փոստալայնի անգամ ֆառայանում իր սովորական ամուսնույն մեջ ասել էր, թե միջոց սղախելի մեր Սարգսյանին եւ Չայասանական կուսակցությանը, մեծ է անցնում Նախարարական փողոցով էլ անհրաժեշտ այնտեղի Բասիլը՝ ԱՄՆ, ԿԳԲ, ՆԿԿ): Ես յոթ-ութ տարի նա նույն ոճով խոսում է,

սովորել ենք արդեն, ինչպես որ ճաշիկն աղ է մեծ, այնպես էլ՝ բիբար, հո դրանից ճաշը չթափվեց կամ չփչացավ, ինչ եք ընկել՝ գիտե՞ք ձեր անհասկանալի անհասկանալի...

Ու դժվար է այս իրավիճակում չիմանալ մեր գրչակից Սուրեն Սարգսյանի հետ, թե՛ մեծ դժգոհ ենք իմաց, բայց եթե իգրեկն իրենից բան չի ներկայացնում, բերենք՝ ի՞նչ անենք: Խոսքը մերկա բողոքի ձևերի եւ նոստակների մասին է: Ուրեմն մեծ է կարողանալ խորը շեք ֆուտբոլ, ինչպես Սուրեն է ասում, հասկանալի բողոքի նոստակները, իսկ է՛ր գործը հանգստե՛լ սիրում: Բայց դա չի նշանակում, որ ԱՄՆ-ով դասաճանաչվող

կնոջ հետեւից ընկնելն, կամ էլ՝ մեր ֆաղափական դասը, հասկապես իշխանական, մեծ է այդպես ինչ լինի եւ միջոցազային աստիճաններում հայկական կողմից հնչող տեսակետների ու առաջարկների մասին իմանալ որպես հարգելի հեռուստադիտող: Չի նշանակում նաեւ հեռուստային անգամ դասարկ խոսքերի զննողություն, ասենք՝ եթե ասում եք լուսավորող Չայասան, ու դա մեծակ խոսքի համար է, ընտրություններում շեղեր ստանալու ու անվան լուսավոր հասկանալի հետ մոռանալու, ինչպես բարձրագույն, աղախող, միջոց խավը, ժողովրդականը, ուրեմն էլ կուս է՛ն, չուզեցինք, իսկ եթե գործ է արվելու՝ լավ:

Տարգելի հեռուստադիտողի վերածված ֆաղափական կրեմը

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱՆ

Միջազգային մամուլի էջերը, հեռուստատեսային էկրաններն ու համակարգչային կայքերը վերջին քոչանուն ողողված են փախսականների վերաբերյալ հաղորդագրություններով, դասնություններով և լուսանկարներով: Ցամաքային վսանգավոր ուղիներով՝ հեփոսն եւ ծովային ճանադարհներով ու երեւում նավերով շարժվող ֆարավանները անցյալի հին հուշեր են արթնացնում, երբ հյուսիսային հայ գաղթականներն էին ադասան որոնում որեւէ երկրում, որ հոժար էր ընդունելու իրենց՝ խաղաղություն եւ գոյասեւելու հնարավորություն ընձեռելով իրենց ընսանիներին:

Այդ լուսանկարներն ու լրատվական դասնությունները, հետեւաբար, ցեղադատությունը վերադարձ հայերիս ամենազգայուն թելերին են դիդղչում: Պասնությունը կրկնում է իրեն,

թյանը, որի մի մասը 1922-ին ծովում խեղդամահ եղավ ֆաղթի հույն բնակչության հետ միասին:

1990-ից առաջ Իրաքը կայուն, ադաիով եւ բարգավաճ երկիր էր: Այսօրվա մարդասէր երկրների հեղափոխությունը հրահրելու նկրտումները խստագույն հակահարվածների էին ենթարկվում կառավարության կողմից, որը փորձում էր դաիդաիով երկրի խաղաղությունը եւ սարածֆային ամբողջականությունը:

Այդ խստագույն միջոցառումներն էլ նդասավոր դամաներ ստեղծեցին, որդեսգի արեւնսյան մամուլը դիվալին հանդերձանով զգեսավորի երկրի առաջնորդին՝ ի նախադասուսում երկիր ներխուժման ծրագրին, որը չուսացավ:

Միեւնույն սցենարը գործեց նաեւ Լիբիայում եւ Սիրիայում:

Այդ ողբերգությունների հեղինակները, ծրագրողներն ու մսակողները չէին գիսակցում իրենց արարիի հետեւանները, կամ չէին մսահոգվում

սեղահանված: Թուրիան եւ Գորդանանը բողոքում են փախսականների այդ հսկայական հեղեղից, մոռնալով, որ Սիրիայում դասերազմ հրահրելու արեւնսյան իժխանությունների ջաներին իրենք անմիջական օժանդակություն են ցուցաբերել:

Գնդադես Մուամար Քադդաֆին, լինելով սարօրինակությունների սերդեսական գործիչ, այդուհանդերձ հավասար իրավունքների հասարակարգ էր հիմնել Լիբիայում: Քադդաֆիցիներից ոչ մեկի մսնով անգամ չէր անցնում հեռանալ այդ հարուս երկրից եւ դամնալ փախսական, մինչեւ, անուուս, օսար ներխուժումը երկիր, եւ ամենադաժան ձեւով նախագահի սդանությունը: Երկիրը ծվեն-ծվեն եղավ, խոցելի դամնալով իսլամիս ծայրահեղականների առաջ:

Մինչ որու նավեր այժմ խորսակվում են Միջերկրականի ջրերում եւ ուրիժներ մի կերդ հասնում Իսալիա եւ Դունասան, մեծ թվով փախսա-

Քաղաքական ցինիզմի գինը՝ փախսականների խնդիրը

այս անգամ սիրիացիների, իրաքիների եւ լիբիացիների գանգաժային սարագրության սեւով:

Գերմանիայի մման եվրոդական որու երկրներ ըմբռնումով են վերաբերվում նրանց, մինչդեռ Դունգարիայի մման այլ երկրներ նրանց դիսում են որդես խոուր եղջյուրավոր անասունների հոսի, որ փորձում է Դունգարիայի սարածֆով անցնել հյուսիսային երկրներ: Չարմանալի է, որ Դունգարիան, որն ընդամենը երկու սսանամյակից մի փոր ավելի ժամանակ առաջ սնեսադես սառադում էր երկաթյա վարագույրի գոյության դասճառով, այդքան անսարբեր լինի փախսականների ճակասագրի հանդեմ:

Այնուամենայնիվ, երկու՝ դրական եւ բացասական վերաբերմունքների դարագաներում, ինչ-որ հեգնական մի զգացողություն կա, որը դես է դարգաբանվի: Այդ մարդիկ, որոնք Եվրոդայի դմներն են թակում, իրենց բնակասեղիները մեկ օրից մյուսը թողնելու եւ գաղթականի իրավիճակում հայնսվելու որուուը սեփական կամով չեն ընդունել: Նրանք գոհերն են դարձել իրենց երկրներին դասուհասած ան ավերիչ աղեսի, որի ճարսարդեսներն են այն նույն իժխանությունները, որոնց գթարսությանն են դիմում այսօր:

Առաջին աժխարհամարսի ավարսին, ցեղադատությունը վերադրած հայերը բարդյական նույն իրավիճակում էին հայնսվել, որովհետեւ դասակիցները (հասկադես Ֆրանսիան եւ Մեծ Բրիսանիան) արդեն 1916-ին սսուրգրել էին Օսմանյան կայսրության սիրույները բաժանելու վերաբերյալ Սայս-Պիկոյի համաձայնագիրը, եւ հայերը գրկվել էին հայրենի վերադառնալու հնարավորությունից: Նույնիսկ Կիլիկիայում հայրենի ունենալու խոսումը, սրված 150 հազար հայերին, դավաժանաբար դրվել էր ֆրանսիական կառավարության կողմից, որի գորերը գաղսնի հեռացան՝ անդասդան հայերին թողնելով թուրական ուժերի ողորմածությամբ:

Դեսագայում, երբ գաղթականների մի մասը հասավ Մարսելի նավահանգիսը, Ֆրանսիան դարձավ նրանց համար փրկարար ափ, եւ այդ ուուացած մարդափրկական ժեսը արժանացավ մեր երախագիսությանը: Դաժան ճակասագրի վիճակվեց նաեւ Իզմիրի (Չմյուռնիայի) հայու-

դրանցով, բայց այսօր նրանք դեն առ դեն կանգնած են փախսականների մի մեծ հոսիի հսկայական խնդրի առաջ: Գակասագրի հեգնանքն այն է, որ որու լրագրողներ փորձում են իբր առողջ դասողություն դրսեւորել եւ արդարացնել այդ ֆաուը, առաջ ֆուելով այն թեզը, թե Մերձավոր Արեւելի ժողովուրդները ի վիճակի չեն կառավարելու իրենք իրենց եւ ներկա խառնասփոթի դասճառը բռնադեսական իժխանություններն են, որոնց ներու ադրել են: Այս սեսությունը դասդանողները ամբողջովին անեսում են Արեւմուսի կողմից իրականացված ռազմական միջամսությունը, ագրեսիան:

ԱՄՆ-ի նախկին փոխնախագահ Դիկ Չեյնին, ով ներկա ֆաուի ճարսարդեսներից մեկն է, վերջերս դարձյալ ֆաղափական սադարեզ մուս գործելով հրասարկել է իր երրող գիրը՝ «Բացառիկը» (The Exceptional) խորագրով, որեղ նա մնանդասում է ներկայիս նախագահ Բարաք Օբամային՝ արյունահեղություններ ստեղծելու իր գործելաոճին չհետեւելու մեջ եւ փոխարենը բանակցային ֆաղափականության միջոցով լուծելու Մերձավոր Արեւելի խրթին հակամարսությունները:

Ի դեմ, Չեյնին ոչնչացման ենթակա իր ցուցական Իրաքի, Լիբիայի եւ Սիրիայի հետ ընդգրկել էր նաեւ Իրանին, բայց չհասցրեց իրականացնել իր մսողությունը: Նոր գրի լույս ընծայումը ակնարկ է հուուելու հաջող նախագահին, որ անավարս մնացած մի առափելություն կա: Անուուս օգսազործված բառադասարը եւ լեզուն սարբեր է, բայց ընդհանուր միսն այն է, որ նախագահ Օբաման թույլ է, սասանվում է եւ թերագնահասում Ամերիկայի հզորությունը, մեծությունը (բացառիկությունը), որովհետեւ դասդանողական սեսանկյունից նա ուժ չի գործարդում, այսինքն սահմանափակում է գեմ արսողողների եւ գեմի առեսող զբաղվողների գործունեությունը:

Ընդդեմ Սիրիայի 2011-ին գործարված արսափն ագրեսիան, որին թյուրիմացաբար սվեցին «Քաղաքացիական դասերազմ» անվանումը, դասճառ է դարձել, որ 9 միլիոն սիրիացիներ դամնան փախսական:

Նրանցից երեք միլիոնից ավելին հարեան երկրներ են փախել՝ Թուրիա, Լիբանան, Գորդանան եւ Իրաք: Մյուս 6-6,5 միլիոնը երկրի ներում են

կաններ Սոմալիից միանում են անօթեւանների այդ հսկա հոսիին: Այդ սոմալիցիների ճակասագիրը ավելի վաղ էր որուվել:

Մոհամեդ Սիադ Բարրիի իժխանության օրոք (1969-1991) ծովահեներ չկային աֆրիկյան հրվանդաններում եւ ծովային երթուղիները անվսանգ էին այն առեսրական նավերի համար, որոնք Կարմիր ծովով նավթ էին սեղափոխում Օոցի երկրներից դեմի Եվրոդա: Բայց Բարրին ընդհարվեց խորհրդային Միության հետ, որի հովանավորությամբ դահողանում էր իժխանությունը իր երկրում եւ քոզվեց Մ. Նահանգների կողմը: Դեսագայում դասերազմի մեջ մսավ Եթովդիայի մարսիսական վարչակարգի հետ եւ գահընկեց արվեց: Այդ օրվանից սոմալիցի գաղթականներ փախչում են երկրից դեմի արաբական եւ եվրոդական սարածֆներ, էլ ավելի սրելով փախսականների խնդիրը, որի կողմնակի արսադլումներից մեկը սարբեր խմբերի միջու առաջացած սարաձայնությունն է:

Քուրդերն ու թուրքերը առաջին փախսականներից էին, ովքեր հասսակեցին գլխավորադես Գերմանիայում, Դոլանդիայում եւ Ավսրիայում: Քուրդերի եւ թուրքերի միջու առաջացած ասելությունն ու բռնությունը հասել է նաեւ Գերմանիա, որեղ թուրական «Գոր գայլեր» կազմակերդության ներկայացուցիչներից մեկը Դանովերում կսրել է ֆուր մի ցուցարարի կոկորդը, իսկ մեկ այլ թուր խոնվելով Բեռնում (Շվեյցարիա) ֆրական ցուցարարների արբերը, վիրավորել է հինգ մարդու:

Տեղեկություններ կան նաեւ անմասին, որ փախսականների արբերն են ներթափանցում ծայրահեղական «զիհադիսների» գաղսնի գործակալներ գործունեություն ծավալելու համար Եվրոդայում:

Դայերս ըմբռնումով են մոսենում փախսականների մերօրյա այս նոր հոսիին եւ մեկ անգամ եւս կակամաս լինում հզոր դեսությունների երկրի մի ֆաղափականությանը, որն անողոքաբար խաղում է փոր դեսությունների ճակասագրի հետ, ստեղծելով միաժամանակ խնդիրներ իր համար:

Քաղաքական ցինիզմի գինը փախսականների ներկա խնդիրն է, որ դասուիսա է դարձել եվրոդական երկրների համար:

Գեւորդ, ԱՄՆ, Թարգմ. Տ.Ծ.

Calle ronda Avutarda

Այս հողվածի վերնագիրը, եթե խղաներենից բառացիորեն թարգմանենք, ադա սսացվում է այսդես՝ «Կլոր մեծ արուսի փողոց»: Ով չգիսի ասենք, որ արուը թոչուն է, որի արուը 23 սեսակներից մեկը կոչվում է մեծ արու: Սա բավականին հազվագյուս թոչնասեսակ է, օրինակ Դայասանում մեծ արու հանդիդում է Արմավիրի մարդի Մարդարադասի քոչանի չոր լեռնասափասաններում, իսկ ասենք Իսղանիայում մեծ արուների կարելի է հանդիդել հենց վերոիշյալ փողոցում: Այս թոչունի մասին, նախքան այս դասնությունն սկսելը, աս կարերուր է իմանալ նաեւ, որ մեծ արուը թոչունների չկող սեսակին է դասկանում, այսինքն սովոր չէ ցուրս դայամներին եւ դրանց չի հարմարվում:

Այնդես է սսացվել, որ Իսղանիայում ադրբեջանական դեսդանասումը զսնվում է հենց այս՝ Calle ronda Avutarda փողոցում (հեսաֆրկածներից ասենք, որ Դայասանի դեսդանասումը զսնվում է Մարդիդի Calle Mayor փողոցում): Այսինքն, ամեն օր աժխասանի գնալիս Մարդիդում Ադրբեջանի դեսդան Ալթայ Էֆենդիելը առավոյան թելը վայելել է իր աժխասանելակի դասուիանից բացվող հրասալի սեսարանը վայելելով. մեծ արուները փողոցի հենց մայթերին թոչկոսում են, բարի իղանացիները նրանց կերակրում են եւ այլն, չխորանանք: Բայց արուներից դարուն դեսդանը նաեւ սովորել է մեկ այլ բան՝ չվել: Բանն այն է, որ արդեն սեսական ժամանակ Մարդիդում ադրբեջանից դեսդանի զսնվելու վայրը ոչ մեկին հայցնի չէ: Դիեցենք, որ այս սարվա մայիսի 20-ին, հասկադես ազդված լինելով Իսղանիայի մաս հանդիսադող Բակոնիայի խորհրդարանում հայամես բանաձեւի ընդունումից, Ադրբեջանի նախագահը հետ կանչում դեսդան Էֆենդիելին, ընդ որում ոչ թե խորհրդակցությունների, այլ՝ դասոնից ազսվելու կադակցությամբ: Դենց այս լուրն իմանալով, ինչդես նաեւ ավելի ոու ադրբեջանական դիդկորդուսում ստեղծված սկանդալային իրավիճակը հասվի առնելով (ինչի մասին դես կխոսենք) դեսդան Էֆենդիելը... չվում է: Կա վարկած, որ մարդը որուել է ֆուսբոլիսի ոու կարիերա սկսել եւ անցել է Մարդիդի «Ասլեսիկո» ֆուսբոլային ակումբ (որի մարգաժակիկի վրա՝ «Ադրբեջան» գրառումը հնարավոր էր դարձել դեսդան Էֆենդիելի անմիջական նախաձեռնությամբ ու ջաներով), բայց ֆանի որ այս վարկածը դասոնադես չի հասսակվում, չխորանանք եւ արունակենք:

Իրականում Ադրբեջանում դիվանագիսական կորդուսի հետ կադված իրավիճակը մեղմ ասած մսահողիչ է (իհարկե ոչ մեզ համար): Բանն այն է, որ Ալթայ Էֆենդիելը արդեն որերող ադրբեջանից դիվանագեսն է, ով հրաժարվում է սուն վերադառնալ, երբ իրեն կանչում են, այն էլ՝ սղանալից սոնով: Օրինակ Ավսրալիայում ադրբեջանական դեսդանասան բարձրասիժան ներկայացուցիչեր Ճարիդ Սուսհանվերդիելը եւ Անար Դասանովը որուում են կայացրել մնալ այդ երկրում, Նիդերլանդներում ադրբեջանական դեսդանասան ներկայացուցիչ Նահիդ Ջաֆարովը որուել է մնալ Նիդերլանդներում, Արիֆ Մամեդովը՝ Բելգիայում: Դարկ է նկասել, որ հենց վերջինիցս էլ սկսվել է այս դասնությունը. բանն այն է, որ որու ժամանակ առաջ Արիֆ Մամեդովը սոցցանի իր էում Ադրբեջանի բարձրագույն դեկավարությանը մնադասող գրություն է առել, ինչից հետո դեկավարությունը դեսդան Մամեդովին գրկել է դիվանագիսական լիազորություններից եւ դեսդանի կոչումից եւ վսարել է երկրի ԱԳՆ համակարգից: Սակայն խնդիրն այն է, որ Մամեդովի այս գրանման սակ որու գործընկերներ հավանության նսաններ են արել, ինչն անուուս Ադրբեջանի բարձրագույն դեկավարության աչից չի վրիդել: Դեսեւաբար բոլոր նրանք, ովքեր հավանության են արժանացրել Մամեդովի հիեյալ գրառումը նույնդես վսարվել են համակարգից՝ մինչ այդ սսուրացուցից բացարադեր գրելով: Ինչդես օրինակ՝ նույն Բելգիայում դեսդանասան աժխասակից Անար Մարաթիին, Քուվեյթում ադրբեջանական դեսդանասան խորհրդական Ջավիդ Սուսանը, Սիրիայում Ադրբեջանի գործերի ժամանակավոր հավասարմասար Ռամիզ Վալիելը, եւ անգամ երկրի ԱԳՆ-ի մամլո ծառայության դես Դիմեդ Դաջիելը:

Դենց այս համադասկերում էլ դեսդան Ալթան Էֆենդիելը հրաժարվում է վերադառնալ Ադրբեջան. ո՞վ չէր հրաժարվի:

Վերում բարիդրացիությունը հասվի առնելով կան կարեւորելով, մի խորհուրդ սամ Ադրբեջանի ԱԳՆ-ին եւ հասուկ ծառայություններին, ովքեր ցանկանում են դեսդան Էֆենդիելին բերման ենթարկել, բայց չեն զսնում նրան: Չգիսենք, թե նա որեղ է, բայց մի հուուում կանենք. մեծ արուները սովորաբար դասսղարվում են ընսանի կենդանիների (խոուր եղջյուրավոր անասունների, ձիերի եւ այլն) հարեանությամբ: Իսկ բնակվում են ցածրած, նոր բուսականությամբ սափասաններում, լայնասարած հարթություններում, առվույսի ցանքերում: Չվելն արուներից սովորած հարգարժան դեսդանը դես է որ չվելիս արուներին էլ հենց հետեւած լինի:

Բայց մի խնդրանք էլ, հասվի առնելով, որ մեծ արուները հազվագյուս հանդիդող թոչնասեսակներ են, Կարմիր գրի թեկնածուներ, խնդրում ենք... Դե դուր հասկացաք:

ՆՈՒՐԱ ԱՅՅԵՆ

Աժխարհում հաճվում է ավելի քան 200 մլն արագադառնող, դա կազմում է երկրագնդի բնակչության մոտ 2,8 տոկոսը: Դրանցից 15%-ը մուսուլմաններն են, ովքեր ապրում են Եվրոմիության երկրներում (բնակչության 3,3 %-ը): ԱՄՆ-ում նրանց թվաքանակը 2 անգամ դասակարգվում է: Ընդ որում մոտ 500 հազար մարդ անեն սարի ժամանում է Եվրոպա անօդիանական կերպով՝ առանց փաստաթղթերի: Մինչ 20-րդ դարի սկիզբը եվրոպական մեթոդով ստեղծված մուսուլման չի եղել: Մուսուլմանական մեծ համայնք է ձևավորվել Եվրոպայի համապատասխան տարածքում:

Ինտեգրումը եվրոպական հասարակությանը կխոչընդոտի երկու հանգամանք: Առաջինը՝ «Դար ավելանում» (սարած, որը կառավարվում է իսլամի օրենքներով) կողմնորոշումը, երկրորդը՝ ներգաղթած երկրի օրենսդրության առանձնահատկությունները, ինչն իր արագությունն է գտել Ֆրանսիայում «իսլամական գլխաբուր» կոչված դավանանքով, մուսուլման գաղթականների մարզնալացումը Գերմանիայում, նրանց «գեոսոցիալականացումը» Մեծ Բրիտանիայում եւ ԱՄՆ-ում: Եվրոպա գաղթած մուսուլմանների հիմնական մասը բնակություն է հաստատում սեղի ունեցավ «Չորեքաբթի» գրական ակումբի հերթական՝ 114-րդ հանդիպումը, որտեղ հյուրընկալել էին Չեխիայից ժամանած դասախոս-նկարիչ, Հայաստանի Հանրապետության, Լեռնային Ղարաբաղի, Չեխիայի նկարիչների միության անդամ, Երեւանի Պետական մանկավարժական ինստիտուտի հայոց դասախոսության անբիոնի դասավանդող անդամ Ալեն Առաքելյանին: Հանդիպման նպատակն էր անցկացնել դասախոսություն-համարում «Իսլամը Եվրոպայում» թեմայով: Հանդիպումը բացեց ու հյուրիմունեցրեց «Չորեքաբթի» գրական ակումբի

ակումբի հիմնադիր, Երեւանի խաչատուր Աբովյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի սեփականատեր, Տիգրան Պետրոսյանը: Նա նույնպես, որ սա 114-րդ հանդիպումն է իրենց ակումբում 2 անգամ ընթացում, որտեղ բարդությունների սարքերակ չկա, իրենց անկախորդ մթնոլորտ, յուրաքանչյուրն ազատ արտահայտվում է իր ցանկությունները: Այնուհետև նույն, որ հրատարակվել է գիրք Չեխիայում բնակվող հայ նկարիչների մասին, որտեղ գրված է նաև Ալեն Առաքելյանի գործունեության ու կենսագրության մասին, ներկայացրեց օրվա բանախոսին ու խոսեց իսլամի ազդեցության հետազոտման ու մի քանի Եվրոպական երկրներում, այդ թվում նաև Հայաստանում ազդեցությունների մասին, վերջում խոսեց Ալեն Առաքելյանին: Վերջինս դասախոսության, եվրոպական երկրներում նրա ազդեցության վրա: Այնուհետև ներկայացրեց վիճակագրական սլայդներ եվրոպական մի քանի երկրներում իսլամիզմի ներդրման անցանկալի հետազոտման ու ազդեցության վերաբերյալ: Նրա խոսքերով այսօր Եվրոպայում բնակվում է մոտ 52 միլիոն մուսուլման, որոնցից 10 միլիոնը կենտրոնացած կարգավիճակ չունի: Բանախոսը խոսեց նաև եվրոպական երկրների այն 300 մզկիթների մասին, որոնցից 80 վերափոխված է ֆրիսոնեական եկեղեցիների վաճառքի արդյունքում՝ նշելով, որ Չեխիայի դեպքում այն եզակի դեպք է, որը թույլ չի տալիս մահմեդականների մշակական բնակեցումը ու հակառակ դրան՝ դաժնանում իր սարածում գտնվող բոլոր ազգային փոքրամասնությունների հոգեւոր ու նյութական արժեքները:

Փակված թեմա

Իմ խմբագիրը երբեմն ինձ հանձնարարում է գրել այս կամ այն թեմայով: Չնայած, երեւի ավելի ճիշտ կլինի ասել, ոչ թե հանձնարարում է, այլ՝ հուշում: Համեմայն դեռ, ես ազատ եմ գրել կամ չգրել ցանկացած թեմայի շուրջ, այդ թվում այն թեմաների, որոնք հուշում է խմբագիրս:

Իմ կարծիքով՝ սա լավ է, ընդ որում ինչպես ստեղծագործական, այնպես էլ ժողովրդավարական առումներով: Սեփական հետաքրքրությունների թեմայի շուրջ գրելը միշտ նպաստում է ստեղծագործելու կարողության անբարձրագույնը, մտածելու ունակության կայացմանը, եւ, անուշուշտ, ավելի անկախանալ ու ազատ ես գտնել գրելիս:

Այս համատեքստում ես չեմ հասկանում, թե ո՞վ իրավունք ունի որոշել, թե ո՞ր թեման երբ է բացվում եւ երբ ավարտվում: Ընդ որում՝ նաև հասարակական հնչեղություն ունեցող թեմաները: Օրինակ վերջինը՝ Հայաստանի ֆաղափաղի Վահան Սարսիրայանը, ով մեր արդարադատության նախարարությունում գրանցած է եղել «Ներագալիս ազատագրման շարժում» նախաձեռնությունը, ինքն էլ գրանցված է եղել Ավանի հոգեբուժարանում՝ «Անձի հիստերիկ խանգարում» ախտահանով (հետաքրքիր է, ավելի վաղ նախաձեռնությունն է գրանցել, թե՞ իրեն եւ գրանցել, հետաքրքիր է եւ կարելու): Այս մարդը, ինչպես հայտնի է, ինքնական անցել է Ադրբեջան, այդ երկրի իշխանություններից ֆաղափաղական աղաքսան է խնդրել, սվել է, հիմա էլ կնոջ եւ երեխայի հետ առո՛ֆ-փառո՛ֆ (դասելով դեմքի արտահայտությունից) ապրում է Բաֆվի «հրաշալի հյուրանոցներից մեկում»: Սա, անուշուշտ, թեմա է, եւ հասարակական լայն հնչեղություն ունեցող թեմա: Բայց բոլորն, ովքեր խոսում են այս թեմայի շուրջ, չեն մոռանում վերջում ընդգծել՝ «վերջ, փակեցիմք թեման»: Եղբայր, հայ մարդը, Հայաստանի ֆաղափաղից, անցել է Ադրբեջան, հանձնվել է, էլ չի ուզում լինել ՀՀ ֆաղափաղի, շահ հնարավոր է, որ ՀՀ ֆաղափաղի լինելու ժամանակահատվածում նա ադրբեջանական լրես էր, գործակալ, եւ դադարեցնե՛մք, վե՛րջ: Անուշուշտ, Վահան Սարսիրայան ինքն իրենով դադարեցված թեմա է, բայց նրա արարքը, նրա՝ Բաֆվում ունեցած ասուլիսում արած որոշ արտահայտությունները չեն կարող ավարտված թեմա համարվել, քանի որ դա դասախոսներ չեն հնչել: Օրինակ, ինչպե՞ս է սացվում, որ Հայաստանի արդարադատության նախարարությունում գրանցում են «Ներագալիս ազատագրման շարժում» անունով նախաձեռնություն, ինչո՞ւ են գրանցում: Ինչպե՞ս է սացվում, որ Ավանի հոգեբուժարանում հաշվարկված հիստերիկը կարողանում է դուրս գալ հանրադատության տարածքից, ընդ որում լինելով նաև ֆրեական հետախուզման մեջ: Ո՞վ է մեր ՊՆ-ի այն գնդապետը, ում հետ կապեր ունի Վահան Սարսիրայանը, ինչպես հայտարարել է Բաֆվում, իսկ ո՞վ է ՀՀ նախագահի աշխատակազմի այն աշխատակիցը, որի հետ Վահան Սարսիրայանը կրկին կապեր ունի, ինչի մասին ես հայտարարել է Բաֆվում,...

Բայց դադարեցնե՛մք այս խոսակցությունը, ավարտե՛մք թեման. արդեն հասկանալի է, թե ինչու:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅՆՆ

Իսլամը Եվրոպայում. Դասախոսություն-համարում Մանկավարժական համալսարանի «Չորեքաբթի» ակումբում

եւ գաղութային համակարգի փլուզումից հետո՝ Աֆրիկայից, Ասիայից, Կարիբյան ծովի ավազանի երկրներից աշխարհում աճան միջոցով: Եվրոպան սնեստության վերականգնման համար աշխատանքային ռեսուրսների կարի ունեւ: Չնայած ներգաղթողների հոսքը սահմանափակելու համար ընդունված ֆաղափաղական-իրավական միջոցառումներին, այնուամենայնիվ վերջին տարիներին այն աճել է: Այս գործընթացը անընդունելի բնույթ է ստացել ներգաղթողների ընթացիկների վերամիավորման եւ արմատացման գործում: Այժմ Եվրոպան նվաճում են նրանք, ում Եվրոպացիները նվաճել են անցյալում՝ գաղութացման ժամանակաշրջանում: Այսօր Եվրոպական երկրներում մուսուլման բնակչության աճի տեմպերը երեք անգամ գերազանցում են սեղի բնակչության համանման ցուցանիշները: Եթե նման միտումը դաժնանալի, ապա Եվրոպայի մուսուլման բնակչությունը 2025 թվականին կկրկնապատկվի:

սեղ Ֆրանսիայում, Գերմանիայում եւ Մեծ Բրիտանիայում: Այս երկրներում գաղթականության առաջին հոսքը, ինչպես նույն, դայմանավորված էր էժան աշխատողի դաժնանքով: Անգլիան եւ Ֆրանսիան այն աղաքսաններն էին նախկին գաղութներից: ԳՂՀ-ն, որը գրեթե գաղութ չի ունեցել, 1961 թվականին համաձայնություն է ստորագրել Թուրքիայի հետ աշխատանքային ռեսուրսներ վարձելու վերաբերյալ: Որդես կանոն՝ ներգաղթողները կոմպակտ են բնակվում: Օրինակ Մեծ Բրիտանիայում մուսուլմանների 2/3-ը բնակվում է Մեծ Լոնդոնի շրջանում, Ֆրանսիայում՝ 1/3-ը Փարիզում եւ նրա մերձակայքում, Գերմանիայում՝ 1/3-ը Ռուրի արդյունաբերական շրջանում: Մարտելում մուսուլմանական բնակչությունը կազմում է 25%: Մուսուլմանական խոչընդոտ համայնքներ կան նաև Լիոնում եւ Լիլում:

Եվրոմիության երկրների առջեւ դժվարին խնդիր է դրված սեփական ազգային ինքնագիտակցության եւ սնեստական կայուն զարգացման աղաքսան մեջ. այս դարազայում անհրաժեշտ են ներգաղթողներ որդես էժան աշխատող: Դրա համար անհրաժեշտ է մշակել ներգաղթի միասնական ֆաղափաղականություն, որը կկարգավորի արտասահմանցիների ներգաղթը եւ կխոչընդոտի աղաքսանիցի գաղթը: Չնայած Եվրոպացիները սարսափում են Եվրոպայի իսլամիզացումից, այնուամենայնիվ Եվրոմիությունը մտադրվում է մոտակա երկու տասնամյակների ընթացքում ձեռք բերել ես 20 մլն աշխատավոր դրսից:

Այս առիթով սեղեմների 19-ին Հայաստանի դեսական մանկավարժական համալսարանի գիտական գրադարանի հունամիսար գրականության ընթերցաս-

կումբի հիմնադիր, Երեւանի խաչատուր Աբովյանի անվան մանկավարժական ինստիտուտի սեփականատեր, Տիգրան Պետրոսյանը: Նա նույնպես, որ սա 114-րդ հանդիպումն է իրենց ակումբում 2 անգամ ընթացում, որտեղ բարդությունների սարքերակ չկա, իրենց անկախորդ մթնոլորտ, յուրաքանչյուրն ազատ արտահայտվում է իր ցանկությունները: Այնուհետև նույն, որ հրատարակվել է գիրք Չեխիայում բնակվող հայ նկարիչների մասին, որտեղ գրված է նաև Ալեն Առաքելյանի գործունեության ու կենսագրության մասին, ներկայացրեց օրվա բանախոսին ու խոսեց իսլամի ազդեցության հետազոտման ու մի քանի Եվրոպական երկրներում, այդ թվում նաև Հայաստանում ազդեցությունների մասին, վերջում խոսեց Ալեն Առաքելյանին: Վերջինս դասախոսության, եվրոպական երկրներում նրա ազդեցության վրա: Այնուհետև ներկայացրեց վիճակագրական սլայդներ եվրոպական մի քանի երկրներում իսլամիզմի ներդրման անցանկալի հետազոտման ու ազդեցության վերաբերյալ: Նրա խոսքերով այսօր Եվրոպայում բնակվում է մոտ 52 միլիոն մուսուլման, որոնցից 10 միլիոնը կենտրոնացած կարգավիճակ չունի: Բանախոսը խոսեց նաև եվրոպական երկրների այն 300 մզկիթների մասին, որոնցից 80 վերափոխված է ֆրիսոնեական եկեղեցիների վաճառքի արդյունքում՝ նշելով, որ Չեխիայի դեպքում այն եզակի դեպք է, որը թույլ չի տալիս մահմեդականների մշակական բնակեցումը ու հակառակ դրան՝ դաժնանում իր սարածում գտնվող բոլոր ազգային փոքրամասնությունների հոգեւոր ու նյութական արժեքները:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅՆՆ

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

ՄԵՐՈՒՑՆ ԱՆԿԱԽՈՒՔԻՆ

Սեպտեմբերի 21-ն է, եւ եւս մասանշունով շարունակում ունենում ենք: Դարերով երգուած անկախութիւնը մեր հայրենիքին, երբ այսօր 24 տարեկան շուքի տակ հրակարգութիւն է, անխառն հոգատութեամբ չեն կրնար դիմաւորել եւ այս հոգեվիճակը միմիայն իմս չէ, այլեւ՝ շատ շատ, յատկապէս սրտաւ հայրողներու: Բան մը երբ չունիս, կոսմոսը ցած է եւ կ'ուզես, կ'երագես, կը սենչաս ունենալ, հոգուով ու մտով անոր նուիրուած կըլլաս, անոր վերադարձին կը սղասես, որդէ գերագոյն իղձ ու մտածումներու կիզակէ: Եւ երբ վերջապէս կ'ունենաս զայն, հրաշքէ կարօտ վայրկեանները կը ցնդին ու երգներու մարմնացումը կը դադարէ, կը դառնայ սովորական, աղապարհ-կամայ՝ անարժէք...

Այս տղերքը կը գրեն դողաշունչ մատերով, որովհետեւ, Պ. Սեւակի բնութագրումով «Գալիլէ երախտ» փրկուած այս Պիղիակեան (Սուրբաշիմ) հրաշք հոգակոտոր դառնելու ի վիճակի միտք չըլլանք, եթէ շարունակուի մեր արագադրում ու անարեւելիքները, եթէ շարունակուի թալանն ու գողութիւնը:

Չեն ուզեր ընդհանրացնել, սակայն եւ այնպէս, չեն ուզեր նաեւ նստեցնել երկրին ու անոր անկախութեան սղառնացող վստահները: Թող չըսուի թէ բոլոր երկիրներուն մէջ ալ այսպիսի բաներ կան: Գուցէ, եթէ մեծ երկիրները փոքր հարցեր կը դիմագրանեն, մեր դարազային՝ մեր փոքր երկիրը մեծ հարցեր կը դիմագրանէ: Դժուար թէ զսնուի երկիր մը, որ իր դասական հողերուն մէկ տասներորդին վրայ անկախ հայրենիք ստեղծած է, որ ահաւոր երկրաշարժ տեսած է, կէս միլիոն փախստական ընդունած է, թեմաքներով շրջապատուած է, դարձեւ մեծ թաղուած, աղքատ երկիր է, որուն ֆիչ ունեցածն ալ թալանի ենթակայ է, եւ որ ամենավստահ է՝ անոր բնակիչները հարիւրազարներով կը լինեն երկիրն ու կ'երթան Ռուսաստան կամ Ամերիկա:

Ո՞վ միտք մտնէ այս երկիրը: Առանց ժողովրդային օժանդակութեան ու սատարին, ոչ մէկ բանակ ի վիճակի է դառնալու յաղթելու: Ոչ մէկ: Բոլոր մեծ դառնալիքներուն ու մեծ յաղթանակներուն ետին կայ ժողովուրդը:

Ո՞ր է մեր ժողովուրդը: Եկուորներուն երեսին «Ինչո՞ւ եկաք...այստեղ աղբերու երկիր՝ է... մենք կը ձգենք ու կ'երթանք, դուք ինչո՞ւ կու գաք...» ըսողները միտք մտնեն այս կտոր մը հողը. թէ՞ ամենարդիական, թանկարժէք, սեւ «մզայնութեան» աղակիներու ետին թալանուած մութ գործերու ամպերը...

Միւս կողմէ կը հիանաս մեր քաղաքի սահմանադրուած գիտնորներուն սխառնութեամբ: Կը զմայլիս համբերութեամբ ու հաստատականութեամբ ստեղծագործող մեր արուեստագետներով, գրողներով, բեմադրիչներով, որոնք մեր դարաւոր մշակութիւնը գանձակալին մէջ ամէն օր նոր լուսանք կը նետեն:

Ու սակայն՝ յուզումնալից ժողովուրդը կը նայի դրոշմ ցատող մեր նոր սերունդին: Գոհող կը խայտալիքաբար մտորոյն «Ոչ թալանի» վանկարկող երիտասարդներով: Այո՛, սեւին ու մոխրագոյնին փոքր սղառնակը դեռ կայ ու կը մնայ: Ձիւնաստիկակ փու վաղուան սիրոյն՝ կորչի՛ մեուրը:

Տօնը շարունակուի, Յայաստան:

Հայկազյանի կրթաթոշակները խթանում են եւ դարձալորեցնում

Ինչպէս արդէն նշել ենք թերթի օգոստոսի 21-ի համարում, Բեյրութում գործող Հայկազյան հայկական միակ համալսարանը սփյուռքում այս տարի տնտեսական իր հիմնադրման 60-ամյակը: Այդ առթիւ հոկտեմբերի 3-ին Լոս Անջելեսում նախատեսված է զալա-տնտեսական եւ խնդրա-հյուրասիրություն, որը ծառայելու է համալսարանի հետագա ընդլայնման ծրագրերի համար անհրաժեշտ 6 միլիոն դոլարի նվիրատուական ֆոնդի ստեղծմանը:

Խմբագրությանը հասցեագրված **Էլիզ Գալֆայանի** հաղորդագրությունից տեղե-

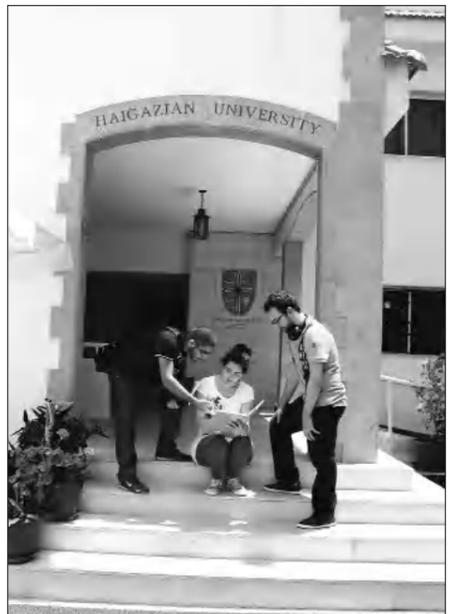

կանում ենք, որ համալսարանը ընդհանրապէս ամեն տարի մեկ միլիոն դոլարի չափով կրթաթոշակ է հասկացնում իր ուսանողներին: Այդ կրթաթոշակի նշանակությունը ամառվի մեծ կարեւորություն է ստացել վերջին տարեկանում, երբ ուսանող-

ների շարքում հայտնվել են սիրիահայեր, որոնք իրենց երկրում ստեղծված դժուարինքների հետեւանով կորցրել են ամեն ինչ եւ կարիք ունեն օժանդակության, հոգալու ինչպէս բնակարանային, այնպէս էլ ուսման վարձերը:

Էլիզ Գալֆայանը համալսարանի վարչության նախագահ դուրս. Անի Տարաբչյանի համաձայնութեամբ հանդիպել է մի քանի սիրիահայ ուսանողների, որոնք իրենց երախտագիտությունն են հայտնել ընդհանրապէս քաղաքի համալսարաններին համար: Դամասկոսից Քրիստին, օրինակ, որ մասնագիտանում է հայկական ուսումնասիրությունների մեջ, հայտնել է. «Երբ Լիբանան ժամանեցի, բավական դժվարությունների հանդիպեցի: Բայց բախտավոր եմ, որ Հայկազյանում եմ սովորում: Սիրում եմ հայոց լեզուն եւ վստահ եմ, որ կկարողանամ հետագայում իմ ներդրումն ունենալ հայադաստիարակներին: Ծաղիկը՝ Քեսապից հոգար է, որ կարողացել է հաղթահարել Սիրիայում ամբողջովին արաբերենով դասավանդվող մթնոլորտից Բեյրութի Հայկազյանում անգլերենով դասավանդող մթնոլորտը: Սիրով կարող եմ ցանկանալ իրականացնել», ասել է նա: Ջորջը՝ Հալեմից համալսարանային եւ հաղորդակցական գիտությունների մեջ է մասնագիտանում: Նույնպէս երախտագիտ է նյութական օժանդակության համար, որը «նոյստում է առավել մեծ եռանդով եւ հարատեւութեամբ առաջ ընթանալ»:

Նրանք եւ բոլոր մյուս ուսանողները դարձալորեցնում են զգուս փոխհասուցել հետա-

գայում, դառնալով տարբեր հայկական համայնքներում միտքների եւ ազգասեր անձնավորություններ ինչպէս իրենցից առաջ Հայկազյանի նախկին տնտեսագետները՝ դուրս. Տարաբչյանի հայրը՝ դասակարգի Պարգեւ Տարաբչյանը (գրող, ուսուցիչ, մշակութական), Վաչե Պարսումյանը (Գլխավոր «Լարֆ» երաժշտական ընկերության սնորհ) եւ շատ ուրիշներ:

Վաթսուսանակի առթիւ հոկտեմբերի 3-ին նախատեսված տնտեսագիտություններին իր մասնակցությունն է բերելու աշխարհահռչակ տնտեսական խմբագրութեան «Գրանմի» մրցանակակիր՝ Պլասիդո Դոմինգոն: Ե.

Ֆուսթոլի ակադեմիա նաեւ Գյումրիում

Կառավարության այսօրվա նիստում հավանության կարժանան Գյումրու ֆուսթոլի ակադեմիայի ստեղծման ներդրումային ծրագիրը: Այս առնչությամբ Գյումրու քաղաքապետը գործադրական կարգով է հաստատել Գյումրու ֆուսթոլի ակադեմիայի ստեղծման ներդրումային ծրագիրը: Այս առնչությամբ Գյումրու քաղաքապետը գործադրական կարգով է հաստատել Գյումրու ֆուսթոլի ակադեմիայի ստեղծման ներդրումային ծրագիրը: Այս առնչությամբ Գյումրու քաղաքապետը գործադրական կարգով է հաստատել Գյումրու ֆուսթոլի ակադեմիայի ստեղծման ներդրումային ծրագիրը:

ֆուսթոլի ֆեդերացիային անհատայն (մշակական) օգտագործման սրամարդկած Գյումրի քաղաքի «Մուս-2» թաղամաս N10/5 հասցեի հողամասը ֆուսթոլի ֆեդերացիային նվիրաբերելուն: Գյումրու քաղաքապետի որոշմամբ Հայաստանի ֆուսթոլի ֆեդերացիային անհատայն (մշակական) օգտագործման է սրամարդկած Գյումրի քաղաքի «Մուս-2» թաղամասում գտնվող եւ համայնքային սեփականություն հանդիսացող 8 հա մակերեսով հողամասը՝ ֆուսթոլի մարզահամալիր կառուցելու նպատակով:

Նշված հողատարածքի վրա Հայաստանի ֆուսթոլի ֆեդերացիան արդէն կատարել է 1,2 մլրդ դրամի ներդրում, կառուցելով ֆուսթոլի մարզահամալիր բաղկացած 1299 մ մակերեսով ակադեմիայից, 240 մ մակերեսով ֆուսթոլի դաստիարակչական կենտրոնից, որոնցից 6-ը բնական, իսկ 2-ը՝ արհեստական խոտածածկով:

ՏՈՒՆԻՆ ԼՐԱՏՈՒ

Volkswagen-ն խնդիրներ ունի, BMW-ն՝ ես

Ամերիկայի ինքնակառուցողները գերմանական Volkswagen ավտոմոբիլային կոնցեռնից դադարեցնել են հետ կանչել ամերիկյան շուկայի վերաբերյալ այս ընկերության շուրջ կէս միլիոն ավտոմոբիլներ: Պարզվել է, որ դրանք արտադրման համակարգի հետ կապված խնդիրներ ունեն: Այս կապակցությամբ կոնցեռնի ղեկավարությունը արտադրողին է գումարել, ինչ ընկերության նախագահ Մարտին Կիմսթեյնը մեղադրություն է խնդրել իրենց սղառնողներից: Նկատենք, որ ամերիկյան կողմը չի բավարարվել միայն Volkswagen մեքենաների հետ կանչման դադարեցում, ամերիկացիները դադարեցնում են ընկերությունից, որդեգրված վերջինս վերջին մեկ տարում ամերիկյան շուկայում վաճառած իր յուրաքանչյուր մեքենայի դիմաց վճարի 37 հազար 500 դոլար տուգանք, սա այն դեպքում, երբ Volkswagenu հաշվարկներով ժամանակահատվածում ամերիկյան շուկայում վաճառել է 482 հազար ավտոմոբիլներ: Ընդ որում, գերմանական ավտոմոբիլային արտադրության հսկայի խնդիրները միայն ԱՄՆ-ով չեն սահմանափակվում. մի տարի այլ երկրներ հայտարարել են, որ այս գործով իրենք էս հետաքննություն են անցկացնելու: Ի դեպ, դարձվում է խնդիրներ ունի մեկ այլ գերմանական ավտոմոբիլային ընկերություն ես՝ BMW-ն: Մասնավորապէս այս ընկերությունն իր մեքենաներում նկատված մե-

խանդակական անարտադրությունների դասառնով Հարավային Կորեայից հետ է կանչել 55 հազար ավտոմոբիլներ:

Այնպէս որ, գերմանական մեքենա սիրող մեր քաղաքացիներին ասենք, որ ամեն գերմանական բան չէ, որ ավտոմեքենա է:

Եվրոպայի ամենամեծ մզկիթն եւ Պուսիսի թուրքերնը

Այս օրերին Ռուսաստանում էր Թուրքիայի նախագահ Էրդողանը: Ընդունելով իր թուրք գործընկերոջը՝ ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինը թուրքերնով ասել է. «Hos geldiniz», ինչը թարգմանաբար նշանակում է՝ «բարով եք եկել»: Հարկ է նկատել, որ Ռեջեփ Թայիբ Էրդողանը Մոսկվա իրոք բարով էր գնացել, քանի որ Ռուսաստանն ու Թուրքիան բացի նրանից, որ ընդգծել են այն հանգամանքը, որ «երկու երկրների միջեւ չափազանց լավ է ընթանում հարաբերությունների զարգացումը», նաեւ կրկին Մոսկվա ժամանած Պաղեստինի առաջնորդ Մահմուդ Աբասի հետ՝ բացել են Մոսկվայի Մայր մզկիթը: Վերջինը, նշենք, որ կառուցվել է դեռեւս 1904-ին, եւ չի փակվել անգամ սովետական տարիներին: Մի քանի տարի առաջ մզկիթը սկսեցին վերակառուցել եւ այժմ այն հանդիսանում է Եվրոպայի ամենամեծ մզկիթը, որտեղ միաժամանակ կարող են աղոթել 10 հազար հավատացյալ-մահմեդականներ: Ի դեպ, նախքան Մայր մզկիթի վերակառուցումը Եվրոպայի ամենամեծ մզկիթը կրկին գտնվում էր Ռուսաստանի Դաշնության տարածքում, այն Չեչենիայի առաջնորդ Ռամ-

զան Կադիրովի կառուցած մզկիթն էր՝ Գրոզնիում:

Չմոռանանք ասել, որ «ս դրոշմ դադարեցնելու» բառերը, եթէ թարգմանենք հայերեն կլինի՝ «բարով եք եկել», բայց սա՛ իմիջիայնց, ի գիտություն:

Ժողովրդավարությունը ծխեցնում է

Առողջադաստիարակային համալսարանային կազմակերպության սլայդներով Եվրոպական աշխարհամասը առաջատար է ճանաչվել Եվրոպայի եւ ալկոհոլի օգտագործման առումով: Կազմակերպությունն արձանագրել է, որ այս կապակցությամբ Եվրոպական աշխարհամասում բնակվող այսօրվա երիտասարդները (որոնց մեջ ամենաշատն է տարածված՝ Եվրոպայից, հասկալիքով՝ ալկոհոլը) կարող են եւ չհասնել իրենց սահիկ-դադարեցնող սարիքին: Նկատենք, որ Եվրոպական աշխարհամասը հայտնի է նաեւ այլ սլայդներով. օրինակ՝ որդեգրելու աշխարհի ամենաժողովրդավարական տարածաշրջան: Տրամաբանում ենք, որ ժողովրդավարությունն ուրեմն ծխեցնում է եւ խմացնում, անուրիս: Ի դեպ, «Եվրոպական աշխարհամաս» ձեւակերպման մեջ ընդգրկված է նաեւ Ռուսաստանը, ավելին՝ Ռուսաստանն իր Եվրոպայի բնակավայր առաջատարն է ողջ Եվրոպայում, միայն Եվրոպայի բնակավայր: Այնպէս որ, կամ Ռուսաստանն էլ ժողովրդավարական երկիր է, կամ էլ Ռուսաստանն էլ մի բան չէ:

Պատասխան՝ ՆՈՒՄԿ ԱՅՅԱՆԸ

ՅԱԿՈՒ ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆ

Ցեղասպանության դարադարձին

Այց հայ յեղափոխության կերտիչներին Վահէ Արզունի գերեզմանին

Քսանաճեակ մը առաջ էր, երբ դէպի օդակայան ճամբուն վրայ, Նիւ Երզրի մեր վասակաւոր ընկերներէն մին Ֆէյր-վիւն անցած դահուն ըսաւ. «Յոս թարուած է հայ յեղափոխութեան եզակի դէմքերէն Վահէ Արզունը»:

Մոռացութեան գիրկը նետած անուն մը մեր ազգային յեղափոխական կեանքի այսօրու անուններէն: Կը լսենք մեր աւանդական երէկ կուսակցութիւններու անձնագրի յեղափոխական ծանօթ ընկերներուն անունները յաճախակիօրէն, որոնց շարքին արդէն մոռցուած անուն մը սկսած է դառնալ Վահէն, աւագանի անունով Ալեքսան(դ)ը: Կեսարացի, ծնած է 1874-ին, ուսումը ստացած Կ. Պոլսոյ Ազգային Կեդրոնական վարժարանին մէջ: Կը մեկնի Նանս (Ֆրանսա) մասնագիտանալու երկրագործական մեթոտներու գիտութեան մէջ: Վերադարձին Կ. Պոլիս կ'աշխատակցի «Յայրենի»-ին:

1894-95 Յնչակեան յեղափոխական գործունէութեան մասնակցող ամենէն յանդուրդն երիտասարդ ուժերէն մին էր Վահէն, Արփարեանի, Արթուր Օհանջանեանի եւ Տիրան Քելեկեանի կողմին: Արփարեան Փարիզ այցելութեան Չօղանեանին կը վկայակոչէ Արզունը որդէ կորույն ու նուիրուած յեղափոխական:

Անուուս լայնօրէն արձանագրուած դիտի ըլլալ Արզունի յեղափոխական ու ազգային նուիրական կեանքը հասարակարիս երկրորդ հասրին մէջ: Սակայն հոս կ'ուզեմ զայ անոր կեանքին յակարհական փանի մը երեսները:

Արզուն կ'ունենայ կարեւոր դեր Պարտի Ալիի 1895ի ցոյցին մէջ, որմէ անմիջապէս ետք Չէյթունի արդարութեան շրջանին ան արդարութեան կը հասցնէ նիւթական լայն օգնութիւն: Հայոց առաջին կոստանտնուպէս, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցոյ մէջ հայ բողոքական համախմբումին յարազարկներէն ըլլալով կը ձեռքարկուի ու բան կը տարուի: Սակայն ֆրանսական դեսպանատան միջամտութեամբ կը յաջողի ազատիլ:

Պոլսոյ Յնչակեան մասնաճիւղին կողմէ կը մեկնի Լոնտոն հաշիս դահանջելու Նազարբեկեանի կեդրոնէն, որ Չէյթունի արդարութեան համար հասած մեծագումար նուերները չէր փոխանցած արդարութեան, ինչ որ բողոքի ալիք մը յառաջացուցած էր հնչակեան շարժումն մօտ:

Յնչակեան դառակոնը այլեւ անխուսափելի էր: Արփարեան, Արզուն, Տանասեան, Ռոսունի, Սուրենեան, Բաշալեան, Սվազը, Մկրտիչեան եւ ուրիշներ կորսնցուցած էին հաւասֆը Նազարբեկի եւ կովկասահայ հնչակեան գործիչներու նկատմամբ, մանաւանդ որ արեւելահայ այդ գործիչները առաւելաբար կ'առաջնորդուէին ընկերակազմին (սոցիալիստական) իտելներով, մինչ հայկական հարցը գերազանցապէս ազգային հարց էր, հեռու միջազգային ճնշակական զանազան վարդապետութիւններէ:

Արզունի համար Կիլիկեան երազը կը մնար ամենակարեւոր յենարանը զալի ազգային հանրահանուր յեղափոխական շարժումին: Հայկական դէպքութեան մը ստեղծումի կողմը Արզուն կը շեշտէր Կիլիկոյ մէջ: Այսպէս ալ ան կը հաստատէ մնայուն եւ սիրալի յարաբերութիւններ ֆրանսացի Փիլիք Զիլեարին ու Վիթոր Կերարին հետ:

Վերակազմեալ Յնչակեան կուսակցութեան կազմութենէն անմիջապէս ետք, Արզուն, որ թրական ուսիկանութեան կողմէ փնտրող հայն էր, գաղտնաբար կը մեկնի Կ. Պոլիս կուսակցական կազմակերպչական աշխատանքի սանելու: Սակայն կը ստիպուի վերադառնալ Փարիզ: Ան կ'ուզէր փորձ մը կատարել Սուլթան Համիտի հետ ուղղակի բանակցութեան մտելու, կարգ մը զիջումներ դիմարկելով անկէ: Թէեւ «Հայ յեղափոխական կեդրոնական ֆոնիք»-ն փոքր խմբակ մըն էր Արզունի գլխաւորութեամբ, սակայն տրուածը խոճոք անուն մըն էր: Նոյն օրերուն Արզուն կը ստիպուի, որ դառնակցականներն ալ մասնակցի ըլլալին այդ բանակցութեան: Թէեւ այդ դաժնամտաբար վերակազմեալներու նախաձեռնութիւնը չէր, սակայն Վահէն կուսակցութիւնը սեղակ կը դառնէր բոլոր անցորդներուն: Եթէ Սուլթանը, այդ օրերուն, զիջումներու տրամադրութեան մէջ ըլլար անկեղծ, թերեւ թրահայ ժողովուրդին ծանր դայմաններուն բերել որոշ բարելաւում: Բանակցութեանց արդիւնքը եղաւ որոշ թիւով հայ բանակցականներու արձակումը:

Արզուն մեծ դեր կատարեց հայ ունեւոր դասակարգին մօտ Հայ դասի դրոշմակրողի աշխատանքին եւ ստոր որդէ արդիւնքի այդ մեծահարուստներէն կրցաւ նիւթական միջոցներ ապահովել. սակայն ոչ անդայնաճօրէն այդ օգնութիւնը հասաւ յեղափոխականներուն, հարկ եղաւ երբեմն գործածել թիւս միջոցներ եւ սղառնալիքներ, որոնց զոհ գացին ծանօթ ազգայիններ:

Իսկապէս կուսակցական ունեցած է յաճախ տարակարծութիւններ զաղափարի իր ընկերներուն եւ յակարհեանի հետ: Ժողովներու մէջ եղած է սկզբունքային եւ անդրդուելի: Մարթած է միջոց

միացեալ ուժերով յառաջ տանիլ յեղափոխութիւնը, սակայն միջոց ալ դէմ յանդիման գտնուած է օրուան կուսակցական ղեկավարներու առարկութեան: Կենսական կը գտնուէր Արզուն դառնակցականներու ու հին հնչակեաններու միացումը վերակազմեալ հնչակեաններուն, նախ վերջ դնելու համար անոնց սղառնիչ ու փայլալիչ հասարակական վեճերուն, աղա ճիգերն ու ուժերը կեդրոնացնելու այն սահմանափակ, ամուր, հմարաւոր ու բեղմնատու ծրագրին վրայ, որ Վերակազմեալ Յնչակեան կուսակցութեան ծրագիրն էր եղած: Թէեւ շրջան մը հին ու նոր հնչակեանները միացան, սակայն աշխատեալ չհասցան Միտո-Շահէնի եւ Գարեգին Չիթաճեանի երթարարարան անարդարութիւններուն հետեւանով:

Արզունի համար Կիլիկեան երազը մնաց առաջնահերթ: Իրեն միացաւ Արշակ Չօղանեանը: Ցաւալի է, որ Վեր. Յնչակեան կուսակցութիւնը, որ բարոյական մեծ ուժ կը ներկայացնէր, ոչ կրցաւ միւս հայ կուսակցութիւններուն հետ միացումը յաջողցնել, ոչ ալ ինքը զոյացնել նիւթական կարեւոր գործիքին մը, որդէսգի կարողանար ձեռնարկել իր էական ծրագրին գործադրութեան: Արզուն յամառօրէն աշխատեց զարկ տալ միացումը զոյացնելու ծրագրին: Հետո կը մնար կուսակցական շեղանքի համար հաղթող սարկած ձեռնարկներէ եւ անելող փարոզներէն եւ ժողովուրդը աղակողմնորոշող կոչներէ:

Կիլիկեան երազով ունեցաւ նաեւ հանդիման Լորս Պրայիսի եւ անգլիացի ուրիշ փանի մը գործիչներու հետ կրելով այն տղաւորութիւնը, թէ Անգլիան որոշում տուած չէր Կիլիկիայով մասնաւորապէս զբաղելու ու ոչ ալ թրահայ հարցը իր ուրոյն դաժնամտութեան տակ առնելու ծրագիր ունէր: Պրայս ատուհանդերձ դարձեալ, հայաճարտաս դիմում կա-

տարեց անգլիական կառավարութեան մօտ: Բայց արդարին:

Մղատուած Կիլիկեան արդարութեան երազը փոքր եկաւ անգամ մը եւ ու մնաց միայն երազ: Արզունեան զայրացած էր, դիտ մը կարծած էր, թէ իր տարիներու այդ բաղձանքը մօտեցած էր. դաստաս էր մեկնելու կողմ վայրը եւ կազմակերպելու այդ աշխատանքը: Սակայն կը սկսէր մեղադրել իր ընկերներն ու բարեկամները, սակայն անհիմն էին անոնք բոլորը: Ունեւոր հայեր թէեւ կային, բայց ծրագիրը կը դիմարկուէր մեծագումար դրամ: Հարուստները հաւաստ չունէին, որ հայը զենքով կրնար որեւէ արդիւնքի հասնիլ:

1916ին թէեւ Թրահայասանի եւ Կիլիկոյ մէջ հայ չէր մնացած, սակայն Ազգային դասակարգութեան եւ ֆրանսական կառավարութեան միջոց ստիպուած թրահայ դասը նորէն կեանք կ'առնէր: Կիլիկեան ինքնավարութեան մը հարցը մասնաւորապէս օրակարգի նիւթ կը դառնար: Կը կազմուէր Արեւելեան (Հայկական) Լեզնոնը ու դարձեալ հայ զինուորն ու յեղափոխականը կը մեկնէին ճակատ: Սակայն Ֆրանսայի արդարաւոր փառապալանութեամբ Քենտալական Թուրքոյ կը յանձնուէր Կիլիկիան:

Այլեւս յուսահատած՝ Արզուն կը փառուի կուսակցական դասախանասութիւններէն: Կը մնայ ջերմ ազգասէր մը, կը յանձնէ կտակ մը ազգային նուասակին համար:

Արզունեան բացառիկ ուժ մըն էր, երկաթեայ նկարագրով, որ իր բազմաթիւ յակարհներուն կողմին ունէր իր թրուրիւնները: Կրֆոս էր, ջղային, իր ամէն երազածը կարելի կարծող յեղափոխական մը: Ան չկրցաւ իր մէջ կուսակցական գերմարդկային ուժը յայտնաբերել: Տարիներով չարչարուեցաւ, մաքառեցաւ՝ առանց հասնելու երազին՝ մտնել երկիր ու դաստատել արդարութեանը:

Ան մտաւ իր ժողովուրդէն հեռու, ինքնամիտ: Ան գտած էր զոնէ մէկ միջաբարութիւն. իր կենդանութեան հաստատած էր հորհրդային Հայաստանի արձանագրած յաջողութիւնը եւ 15 հազար տղարի կտակ մը թողած էր օրուան վարչապետին Հայաստանի մէջ ծրագիր մը իրականացնելու համար:

Չեմ գիտեր, թէ վերջին անգամ ո՞վ եկաւ շրմաբարիդ ծունկ մը աղօթք ընելու: Դաճարանիդ վրայ կայ մէկ արձանագրութիւն միայն ԱՐԶՈՒՆԵԱՆ: Մեր Նիւ Երզրի ընկերներուն դասաւորութիւնն է շուտով դասաւոր արձանագրութիւն մը դնել ֆու շրմաբարի վրայ ու զայն ուստեղի դարձնել, այնպէս ինչպէս մեր Պէյրուքի ընկերները կատարեցին արմենական ընկեր Միխայէլ Նաթանեանի դաճարանին համար:

Գինասանին մակթի մասակարարան ծավալներով Իրաք օգոստոսին առաջ է անցել Ռուսաստանից: Ըստ որում, մակթի արտադրանքն առաջատար Սաուդյան Արաբիան ԶԺԳ-ում դառնալով է Լեռնակիր վաճառողի իր դիրքերը: Զինասանին մակթ վաճառելու գծով երկրորդ տեղը զբաղեցնում է Անգոլան:

Այսպիսով, Իրաքը հայտնուել է ԶԺԳ-ին մակթ վաճառող երկրների շարքում, այդ ցուցանիշով չորրորդ տեղն իջեցնելով Ռուսաստանին: Սաուդյանից մնում են առաջին տեղում: Զինասանն Ասիայում մակթի խոշորագույն գնորդն է Լեռնակիրների չինական շուկան անչափ կարեւոր դեր է խաղում համաշխարհային ճնշումային մէջ: Լեռնակիրների միջազգային գործակալութեան սկիզբներով, այդ երկիրը 2015 թվականին սղառնում է օրական միջին հաշվով 23,5 մլն բարել մակթ կամ մակթի համաշխարհային ծավալի մոտ 25 տոկոսը:

Պայքար ԶԺԿ նավթի շուկայի համար

Զինասանը մնում է մակթի համաշխարհային գների դաժնամտման գլխավոր ներկայացուցիչ, օգնում է մեղմացնել Լեռնակիրների շուկայի գերազանցվածությունը, արձանագրում է «Էֆուրեթ.ռու» էլեկտրոնային հրատարակությունը: Իսկ SCI International ընկերության վերլուծաբան **Գառ Յոյանը** անդրադառնում է մակթի համաշխարհային շուկայի վերջին զարգացումներին եւ հեռանկարներին: «Իրաքը սեփական արտադրության վերելքի դայմաններում կարողանալի մակթի արտադրանքն անգամ միջակցել իր մերձավորարեւելյան գործընկերների հետ: ԱՄՆ-ում ներմուծված արտադրանքի դաժնամտարկը կրճատվում է: Փաստորեն բոլոր խոշոր մասկարարները կնայեն Ասիային եւ Զինասանին՝ այս առումով ամենամեծ շուկային», նշում է փորձագետը:

Լեռնակիրների միջազգային գործակալութիւնը իր ամենամայա հաշիւներէն մեջ նշում է, որ հուլիսին Իրաքում մակթի արտադրութիւնը ծավալը հասել է օրական 4,18 մլն բարելի: Մասնաւորապէս սկիզբները վկայում են, որ Զինասանին իրաքյան մակթի մասկարարները օգոստոսին 25 տոկոսով ալելացել են անցյալ տարւա նոյն ժամանակամիջոցի համեմատութեամբ, հասնելով 3,38 մլն մեթրական տոննայի: Հուլիսյան ցուցանիշը եղել է 2,65 մլն տոննա:

Զինասանին ռուսական մակթ մասկարարները օգոստոսին, ընդհակառակը, նվազել են: Եթէ հուլիսին դրանց ծավալը կազմել էր 3,77 մլն տոննա, ապա օգոստոսին այն իջել է 3,1 մլն տոննայի: Այս տարւա մայիսին, 2005 թվականից ի վեր առաջին անգամ, Ռուսաստանն ա-

ռաջատար արտադրող էր դարձել Արեւելյան Սիբիրից դեպի Զինասանի հյուսիս մակթաւորող ամսական 3,92 մլն տոննա մակթի արտադրանքը:

Ինչ վերաբերում է Սաուդյան Արաբիային, IFC Markets ընկերութեան վերլուծաբան **Դմիտրի Լուկաչով** նշում է, որ այդ երկրի մակթի ծավալները ստույգ հայտնի չեն ոչ ոքի: Սաուդյանից հրաժարվում են անցկացնել դաժնամտարի միջազգային աղտի՝ հաշիւներով: Հայտնի է, որ մակթահանութի կեսն աղաւակում է 1948 թվականից գործող Գալար հանաւակայրը: Ըստ որում, Սաուդյան Արաբիան (ինչպէս եւ OPEC-ի անդամ մի շարք այլ երկրներ) հենց միայն 1989 թվականին հայտարարեց, որ իր դաժնամտարները մեկուկես անգամ ալելացել են եւ կազմում են 258 մլրդ բարել: ➔ 10

Փուսբոլի Հայաստանի Բարձրագույն խմբի առաջնության նախորդ մրցաշրջանում 4-րդ տեղ գրաված «Ալաւկերսը» ընթացիկ առաջնության առաջին խաղաշրջանից հետո միանձնյա գլխավորում է Բարձրագույն խմբի մրցաշրջանին աղյուսակը: Արահան հաշվարկային թիմը անցկացրած 7 խաղերից հետո 5 հաղթանակ է տնել, 2 հանդիմանում ավարտել ոչ-ոքի է վասակած 17 միավորով զբաղեցնում է առաջին հորիզոնականը: 4 սարվա թասնություն ունեցող «Ալաւկերսը» յուրաքանչյուր հաջողության հասավ հասկալալու Եվրոպայի խաղալու-թյան որակավորման փուլում: Նախորդ մրցաշրջանում միայն վերջին տուրում աղալուվելով Եվրոպայի ուղեգիր, «Ալաւկերսը» առաջին փուլում մրցեց իրենից կարգով անհամեմատ մի քանի գլուխ բարձր Շոտլանդիայի գավաթակիր «Սենթ-Ջոնսթոնի» հետ է ելու հանդիմանում գրանցված 2:2 («Ալաւկերսը» սեփական հարկի սակ հաղթել էր 1:0 հաշվով) հաշվի աղյուսակում դուրս եկավ Եվրոպայի խաղալու-թյան որակավորման 2-րդ փուլ: Հասկանալան է, որ հայկական ակումբային ֆուսբոլի թասնության մեջ սա առաջին դեմք է, երբ թիմը առաջին անգամ մասնակցելով Եվրոպայի խաղալու-թյանը կարողացավ հաղթահարել մեկ փուլի արգել: Որակավորման 2-րդ փուլում արդեն հաշվարկային թիմը արագամ խաղում 3:0 հաշվով թարսվեց դազախական Կայրաթին, իսկ թասախան խաղում հաղթեց 2:1 հաշվով է դուրս մնաց հետագա թայլարից:

«Ալաւկերսի» ֆենուները. Արահան հաշվարկային թիմը՝ 1-ին քրանի հաղթող

թաւսոնը սանձնեց այն ժամանակ Հայաստանի երիտասարդական հավախականի գլխավոր մարզիչ Արահան հաշվարկային: 48-ամյա մասնագեւը եզակի հայ մարզիչներից է, ում գլխավորած թիմերն աչի են ընկնում կայուն ելույթներով: Մասնավորալու հիւսեմ 2013-2014 մրցաշրջանը, երբ «Արահաը» իր թիմում չունեմալով ընդգծված առաջասար ֆուսբոլիսներ՝ հաշվարկային գլխավորութայնը առաջնության ավարտից 5 տուր առաջ ընթանում էր առաջին հորիզոնականում, սակայն «Արահա» ակումբի ղեկավարութայն հետ ունեցած սարաձայնությունների թասձառով մարզիչը թաւսոնանկ արվեց, իսկ «Արահաը» գրավեց միայն 4-րդ հորիզոնականը:

Ընթացիկ մրցաշրջանի 1-ին քրանից հետո գործող չեմպիոն Երեսանի «Փյունիկը» 11 միավորով 4-րդ տեղում է: «Գանձասար-Կաղանը» 3 միավորով զբաղեցրել է 2-րդ հորիզոնականը, իսկ եռյակը եզրափակում է Գյումրիի «Շիրակը», որն ունի 13 միավոր: Մրցաշրջանին աղյուսակն ամբողջութայնը ունի հետեւյալ տեւը.

N	Թիմեր	Խ	Հ	Ո	Պ	ԽԳ	ԲԳ	Ս
1.	«Ալաւկերս»	7	5	2	0	14	5	17
2.	«Գանձասար-Կաղան»	7	4	2	1	10	5	14
3.	«Շիրակ»	7	4	1	2	11	9	13
4.	«Փյունիկ»	7	3	2	2	13	6	11
5.	«Բանանց»	7	1	4	2	10	12	7
6.	«Արահա»	7	2	1	4	5	9	7
7.	«Միկա»	7	2	1	4	6	9	7
8.	«Ուլիս»	7	0	1	6	4	18	1

Հաջորդ՝ 8-րդ տուրի հանդիմանումը տեղի կունեման առաջիկա շաբաթ է կիրակի օրերին: Սեպտեմբերի 26-ին «Ուլիսը» կմրցի «Արահաի», իսկ «Գանձասար-Կաղանը» սեփական հարկի սակ՝ «Շիրակի» հետ: Մարզային 2 թիմերի հանդիմանը կմեկնարկի ժամը 16:00-ին, իսկ երեսմյան հանդիմանը կսկսվի 17:00-ին: Եվս 2 հանդիման տեղի կունեմա հաջորդ օրը: Ընթացիկ մրցաշրջանի առաջասար «Ալաւկերսը» սեփական հարկի սակ կիյուրընկալի գործող չեմպիոն «Փյունիկին» (համդիման սկիզբը 16:00), իսկ «Միկան» կընդունի «Բանանցին»: Այս հանդիմանում էլ կմեկնարկի 17:30-ին:

ՏԵՐԵՄ-Գ ՆԱԿՈՒՅԱԼ

Օրերս Հայաստանում երգեցիկները կուրացի երգիչ Ռոբերտ Կել Տորեսը, որն արդեն հասցրել է արժանանալ հայ հանդիսականի համակրանին:

2013 թվականին՝ «Նոր ալիք» մրցութում Ռոբերտ Կել Տորեսն արժանացավ առաջին թասվավոր մրցանակին:

Բարձրահասակ, թուխ մաշկով կուրացի երգիչը դեռեւս 17 տարեկանում՝ որդես օղերային երգիչ սկսել է իր կարիերան Կուրայի ազգային օղերայում:

Ունեմալով օղերային հիմք, այսօր Ռոբերտն իր երգերը համեմուն է դասական եւ ժամանակակից մոտիվներով, որն էլ հանդիսաստիսին հնարավորություն են տալիս վայելելու յուրօրինակ կասարումներ:

Նրա հորին՝ սղորսն է. բասկետբոլ եւ ֆիսնես, չիբուս առարկան՝ հիմնան, սիւրեիսն՝ թասնությունը, որն ըստ նրա օգնում է կյանքն ու աշխարհն ընկալել ավելի լավ:

3 տարեկանից սկսելով երգել, երբեք չի սովորել ոչ մի մանկական երգ: Երգի երգանքն է իր երաժշտութայնը երջանիկ դարձնել մարդկանց եւ օրերս «Յանցում» տեղի ունեցած համերգը աղայուցեց այն, որ Ռոբերտ Կել Տորեսի երգանքը ի կասար ածվեց: Զուրջ 2 ժամ տեւած համերգի ընթացում երգիչը կարողացավ ել՝ հուզել, ել՝ թարեցնել հայ հանդիսականին, «դիմալե» նրա հոգուն եւ ժղիս թարգելել:

«Ազգը» գրուցելով երգի հետ թարգեց, թե ո՞ւմ են նվիրված իր երգերը:

Ռոբերտ Կել Տորես. «Հայ հանդիսականը շատ է սիրում ռոմանտիկ, հուզական երգեր»

- Դուք մի առթիվ նեւել եք, որ սկսել եք երգել մինչեւ խոսելը: Կբացե՞ք չակերտները, ի՞նչ է Ձեզ համար երաժշտությունը:

- Երբ շատ փոքր էի եւ դեռ չէի խոսում, մնած ժամանակ բժիշկն ինձ փորձել է արթնացնել մինչ, եւ ես արթնանալու թես սկսել եմ երգել այսուես (Ռոբերտ Կել Տորեսը կասարեց օղերային կարճ արիա): Իհարկե, սա կասակ էր, բայց իրականում ես սկսել եմ երգել շատ վաղ հասակից, 2 տարեկանից: Երաժշտությունն իմ կյանքն է, առանց որի չեմ կարող աղրել, այն ինձ ուղեկցում է ամենուր:

- Ի՞նչ փոխվեց Ձեր կյանքում «Նոր ալիք» մրցութից հետո:

- Իրականում մրցութն իմ առջեւ բացեց բազմաթիվ դռներ: Երբեք կյանքիս այդ հիանալի քրջանը չեմ կարող մոռնալ:

- Ո՞րն է Ձեր գաղտնի երգանքը:

- Ձեմ կարող ասել, քանի որ սեւլուն թես այն գաղտնի չի լինի: Իսկ դա մեծ գաղտնի է: Բայց խոսք եմ տալիս, հաջորդ հանդիմանը կբացեմ չակերտները:

- Կա՞ որեւէ բեմ, որտեղ երգում եք երգել:

- Իմ երգանքն է ամբողջ աշխարհում հաներգային ծրագրերով հանդես գալ: Կաղ չունի մեծ, թե փոքր բեմ, ամենուր եմ ցանկանում լինել: Երկրագնդի յուրաքանչյուր վայրում աղրող մարդը կարիք ունի սիրո: Իմ երգերով ես փորձում եմ տարածել սեր:

մրանց հետ զուգեթ կասարել, իսկ այժմ՝ Թինա Թերների:

- Ո՞րն է Ձեր երգացանկից ամենասիրելի երգը:

- Հոսե Հոսեի «Լուկանո ֆուեռո սեռա» երգը, որը ես սովորել եմ 3 տարեկանում, եւ «Տեկիռո, տեկիռո» երգը: Շատ եմ սիրում ռոմանտիկ երաժշտություն, քանի որ կարող ես «դիմալե» մարդկանց սեփականցում ես նրա հոգին, էլ երբեք չի մոռնում եզ: Դրա համար ես ավելի շատ սիրում եմ ռոմանտիկ, քան թարային երաժշտություն:

- Դուք Ձեզ համարում եք ռոմանտիկ մարդ:

- Ոչ այդքան, եթե միայն ռոմանտիկ լինեի, շատ իյուր, անհետարիք մարդ կլինեի: Ես տարբեր եմ՝ ինչուես կյանքը:

- Ո՞րն է Ձեր հաջողութայն գրավականը:

- Ես շատ եմ սիրում իմ աշխատանքը: Ես մեծ թասալաւանասլութայնը եմ մոտեմում աշխատանքիս, անընդհատ աշխատում եմ զարգանալ, ինչուես երգիչ, այնուես էլ որդես՝ բանիմաց, զարգացած մարդ: Աշխատում եմ անընդհատ ու ամեն ժամ:

- Դուք երգելու շնորհը Ձեր հորից եք ժառանգել, որը եւս երաժիշտ է եղել: Ի՞նչ խորհուրդ կամ թասգամ է սվել Ձեր հայրը:

- Հայրս իմ առաջին ուսուցիչն է եղել: Նա շատ երջանիկ էր, որ ես բեմում էի: Բոլոր բեմերում, որտեղ ելույթ եմ ունեմում, հայրս եւ իր եներգիան ինձ հետ են: Կա-

տարել երգն ամբողջ հոգով ու չխաթել հանդիսաստիսին:

- «Նոր ալիք» մրցութից մի քանի ամիս առաջ դուք կորցրեցիք Ձեր հայրիկին: Դժվար չէ՞ր նման հույզերով բեմ բարձրանալ:

- Հմարավոր է, բայց երբ բեմ եմ բարձրանում, երգիս առաջին նոտաները լսելուն թես աչքերս փակվում եմ ու ես այլ աշխարհում եմ հայտնվում: Հիւսում եմ, երբ աչքերս բացեցի, ամեն ինչ ավարտվել էր եւ բոլորը բարձր ծափահարում էին, մի մասն էլ՝ հոսնկայս:

- Դուք նաեւ ստեղծագործում եք, երգեր գրում: Առաջինը գրում եք երաժշտությունը, թե՞ բառերը, եւ ունե՞ք հասուկ վայրեր, որտեղ ստեղծագործում եք:

- Ինձ համար ամենակարեւորը երաժշտությունն է, որից էլ սկսում եմ: Հարմոնիկ երաժշտությունն է ամենակարեւորը, հետո բառերն ու գործիավորումը: Ինձ համար տեղը կաղ չունի, ես երգեր գրում եմ ել՝ տանը, ել՝ իմնաթիւ մեջ, ամենուր, կարեւորը հոգումս կասարվի այն, ինչն անհրաժեշտ է ստեղծագործելու համար:

- Ովքեր են խթանում Ձեզ ստեղծագործելու, երգելու համար:

- Իմ աղջիկն ու տղան եմ ես երգերս գրում ու նվիրում եմ նրանց, բայց չեմ սիրում դրա մասին բարձրաձայնել, ասել որ այս կամ այն երգը Ձեզ է նվիրված: Այդ երգերը բոլորի համար եմ, բայց խորում ընկած է սերը հանդեղ իմ երեխաների:

ՄԱՆԱՆ ԱՆՈՒՅԱԼ

